

Deel 2

Mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij

Deze focus richt zich niet op bedelarij op zich, maar op uitbuiting van de bedelarij. Dat is een weinig belichte vorm van mensenhandel. Na een korte toelichting bij het Belgische wettelijke kader gaan we dieper in op een bevolkingsgroep die in dat verband bijzonder kwetsbaar is: de Roma. We doorprikken een aantal stereotypen over deze heel diverse gemeenschap. Daarna volgt een fenomeenschets van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in België. Ook de aanpak van het fenomeen in andere EU-landen komt kort aan bod. Ten slotte formuleert deze focus een aantal suggesties inzake de strafrechtelijke aanpak van deze vorm van uitbuiting.

Dit deel telt ook twee bijdragen van externe auteurs:

- het **European Roma Rights Centre** geeft uitleg bij zijn studie over mensenhandel binnen de Romagemeenschappen;
- de **Research Group Fundamental Rights & Constitutionalism** (FRC) van de VUB en de **Roemeense Nationaal Rapporteur Mensenhandel** benaderen de gedwongen bedelarij in België en Roemenië in het algemeen.

Dit jaar richt Myria zijn focus op een vorm van mensenhandel die nog niet vaak aan bod is gekomen: uitbuiting van de bedelarij. We wijzen er meteen op dat het hier niet om bedelarij als dusdanig gaat. Een van de wettelijke opdrachten van Myria is de strijd tegen mensenhandel stimuleren en het is dat aspect dat we in het kader van deze focus behandelen. Deze focus heeft ook niet de ambitie om exhaustief te zijn, wel om deze vorm van uitbuiting in grote lijnen te schetsen.

Na een korte toelichting bij het Belgische wettelijke kader (hoofdstuk 1), gaan we dieper in op een bevolkingsgroep die in het kader van de uitbuiting van de bedelarij bijzonder kwetsbaar is: de Roma. In dat verband doorprikken we een aantal stereotypen over deze heel diverse gemeenschap (hoofdstuk 2). Daarna volgt een overzicht van het fenomeen mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in België (hoofdstuk 3), vooraleer we kort ingaan op de aanpak van het fenomeen in andere EU-landen (hoofdstuk 4). Als afsluiter formuleert deze focus een aantal suggesties inzake de strafrechtelijke aanpak van deze vorm van uitbuiting (hoofdstuk 5).

In dit deel laten we ook drie externe betrokkenen (hoofdstuk 3) aan het woord, die ons twee bijdragen hebben bezorgd:

- het European Roma Rights Centre dat uitleg geeft bij een studie die het maakte over mensenhandel binnen de Romagemeenschappen;
- de Research Group Fundamental Rights & Constitutionalism (FRC) van de Vrije Universiteit Brussel en het Roemeense Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel, voor een algemene benadering van de gedwongen bedelarij in België en Roemenië.

Hoofdstuk 1

Belgisch wettelijk kader

De internationale instrumenten inzake mensenhandel zoals het VN-Protocol van Palermo¹⁹ of het Verdrag van de Raad van Europa²⁰ beschouwen gedwongen bedelarij niet als een expliciete vorm van mensenhandel. Artikel 2 van de EU-mensenhandelrichtlijn 2011/36/EU²¹ daarentegen vermeldt bedelarij uitdrukkelijk als een van de mogelijke vormen van gedwongen arbeid of dienstverlening, die samen met de actie en de middelen, een bestanddeel vormt van mensenhandel²².

In België is bedelarij op zich niet strafbaar. Het misdrijf bedelarij is in 1993 uit het strafrecht gehaald²³. Gemeenten mogen bedelarij als dusdanig dus niet verbieden²⁴. Toch doen een aantal gemeenten dat wel of leggen ze bedelarij aan banden op basis van hun politiebevoegdheden inzake gezondheid, veiligheid en openbare rust²⁵. De stad Gent bijvoorbeeld heeft bedelarij ingevoerd als een administratieve overtreding die met een gemeentelijke

administratieve sanctie (GAS) kan worden bestraft, in toepassing van artikel 119bis van de nieuwe gemeentewet²⁶.

Het misdrijf van de uitbuiting van de bedelarij is grondig hervormd door de wet van 10 augustus 2005 inzake mensenhandel²⁷. Diezelfde wet heeft de uitbuiting van de bedelarij trouwens ook ingevoerd als een specifieke vorm van mensenhandel²⁸. In België wordt vaker gesproken van 'uitbuiting van de bedelarij' dan van 'gedwongen bedelarij'.

Zo bestaan er momenteel twee gelijkaardige misdrijven inzake uitbuiting van de bedelarij naast elkaar: het misdrijf bepaald door artikel 433ter van het Strafwetboek (uitbuiting van de bedelarij) en dat bepaald door artikel 433quinquies (mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij).

Het hoofdbegrip bedelarij heeft evenwel geen wettelijke definitie gekregen. In dat verband zou de (toekomstige) richtlijn van strafrechtelijk beleid inzake uitbuiting van de bedelarij²⁹ een aantal verduidelijkingen moeten brengen bij gedragingen die lijken op bedelarij (muzikanten bijvoorbeeld).

19 Aanvullend Protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, gericht op de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, New York, 15 december 2000.

20 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel CETS nr. 197, Warschau, 16 mei 2005.

21 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, PB, L101 van 15 april 2011.

22 Artikel 2, 3 luidt immers als volgt: "Uitbuiting omvat ten minste uitbuiting van prostitutie van anderen, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of dienstverlening — bedelarij daaronder begrepen (...)". Overweging 11 bepaalt dat "In de context van deze richtlijn onder 'gedwongen bedelarij' moet worden verstaan, een vorm van gedwongen arbeid of dienstverlening in de zin van IAO-Verdrag nr. 29 uit 1930 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid." Bijgevolg valt de uitbuiting van bedelarij, met inbegrip van het gebruik van een afhankelijke persoon die het slachtoffer is van mensenhandel om te gaan bedelen, onder de definitie van mensenhandel, enkel wanneer alle criteria van gedwongen arbeid of dienstverlening aanwezig zijn." Opvallend is dat wat minderjarigen betreft, er al sprake is van mensenhandel, ook zonder gebruik te maken van middelen (dwang, misbruik van een kwetsbare situatie,...).

23 De wet van 12 januari 1993 houdende een noodprogramma voor een meer solidaire samenleving (BS, 4 februari 1993) heeft o.a. de wet van 27 november 1891 ingetrokken ter beteugeling der landloperij en der bedelarij en de artikels 342 tot 347 van het Strafwetboek inzake wanbedrijven tegen de openbare veiligheid gepleegd door landlopers en bedelaars.

24 Zie evenwel hieronder hoofdstuk 2.

25 Ch.-E. CLESSE, *La traite des êtres humains, Droit belge éclairé des législations française, luxembourgeoise et suisse*, Brussel, Larcier, 2013, pp. 339 en 379-388.

26 Schriftelijke vraag nr. 881 van 19 april 2013 van volksvertegenwoordigster Karin Temmerman aan de vice-eersteminister, minister van Binnenlandse Zaken en van Gelijke Kansen, DO 2012201312442, *Bulletin van Vragen en Antwoorden*, Kamer, QRVA van 24 juni 2013, 53-118, pp. 200-201. Het Gentse gemeentereglement over bedelarij is beschikbaar via volgende link: <https://stad.gent/reglement/politiereglement-op-de-bedelarij>.

27 Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, BS, 2 september 2005. Voor een analyse, zie. M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, "La loi du 10 août 2005 modifiant diverses dispositions en vue de renforcer la lutte contre la traite et le trafic des êtres humains et contre les pratiques des marchands de sommeil", *Rev.dr. pén.*, 2006, spéc. pp. 354-359.

28 Voor een gedetailleerde analyse, zie. Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 331-388 et F. KURZ, "L'exploitation de la mendicité", in Ch.-E. CLESSE et crts., *La traite des êtres humains et le travail forcé*, Brussel, Larcier, 2014, pp. 30-42.

29 Binnen het College van Procureurs-generaal wordt momenteel de laatste hand gelegd aan een ontwerp van ministeriële richtlijn met betrekking tot het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake uitbuiting van de bedelarij. Bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (in juni 2016) was de richtlijn nog niet aangenomen.

1. UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433TER VAN HET STRAFWETBOEK)

Het misdrijf uitbuiting van de bedelarij bedoeld in artikel 433ter van het Strafwetboek beoogt de bestraffing van enerzijds het werven en aanzetten tot bedelarij (433ter, 1°) en anderzijds de uitbuiting van de bedelarij (433ter, 2°)³⁰. Hier spreken we dus niet over mensenhandel.

Wat het werven met het oog op de bedelarij betreft (artikel 433ter, 1°), zijn de volgende personen strafbaar: de persoon die "een persoon aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt teneinde hem over te leveren aan de bedelarij", de persoon die "hem ertoe aanzet te bedelen of door te gaan met bedelen" of de persoon die "hem ter beschikking van een bedelaar stelt opdat deze laatste zich van hem bedient om het openbaar medelijden op te wekken"³¹. In dat geval gaat het om een algemeen opzet en de incriminatie wordt bestraft ongeacht de verhoopte of gerealiseerde winst³².

Wat de strafbaarstelling van uitbuiting van de bedelarij betreft (artikel 433ter, 2°), is er uitbuiting nodig, met name een voordeel dat uit andermans bedelarij wordt gehaald³³. Op grond van deze strafbaarstelling kan ook "de persoon die de plaatsen of de openbare vervoermiddelen bepaalt waar de bedelarij zal worden uitgeoefend, die de bedelaars ter plekke brengt of die op geregelde tijdstippen hun winsten opstrijkt" worden vervolgd³⁴.

Artikel 433quater bepaalt drie verzwarende omstandigheden voor het misdrijf uitbuiting van de bedelarij:

-
- 30 Voor een analyse van deze strafbaarstelling, zie Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 346-348.
- 31 We merken op dat de wet van 10 augustus 2005 artikel 82 heeft geschrapt van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en die de uitbuiting van de bedelarij van een minderjarige bestraft. Artikel 433ter neemt er evenwel de geest van over.
- 32 Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 347.
- 33 Volgens CH.-E. CLESSE is voor dit misdrijf een bijzonder opzet vereist, (*op. cit.*, p. 348). CONTRA: M.-A. BEERNAERT, "L'exploitation de la mendicité", *Les infractions, vol. 2, Les infractions contre les personnes* (H.D. BOSLY et C. DE VALKENNEER, dir.), Brussel, Larcier, p. 590 voor wie een algemeen opzet volstaat, aangezien de wetgever voor dit misdrijf geen bijzondere intentie vereist.
- 34 Memorie van toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl. St.*, Kamer, 2004-05, 51-1560/1, p. 15.

wanneer het slachtoffer minderjarig is, wanneer de dader misbruik heeft gemaakt van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, of wanneer er geweld, bedreigingen of een vorm van dwang is gebruikt. In dat verband wijzen we er op dat deze laatste verzwarende omstandigheid kan zijn toegepast tegenover de familie van het slachtoffer en niet noodzakelijk tegenover het slachtoffer zelf³⁵.

Voor de minderjarigheid lijkt de verzwarende omstandigheid nogal ruim³⁶. Wat bijvoorbeeld met een ouder die zijn of haar kind doet bedelen, terwijl hij of zij het kind vergezelt? Daarover heeft de toenmalige minister van Justitie verduidelijkt dat de ouder die zijn of haar eigen kind gebruikt om te gaan bedelen (die dus met hem of haar gaat bedelen) geen misdrijf pleegt. Dat soort feiten mogen niet leiden tot een strafrechtelijke behandeling³⁷. Hetzelfde geldt echter niet voor ouders die hun kind ter beschikking stellen van een bedelaar. In dat geval is de wet wel van toepassing³⁸.

2. MENSENHANDEL MET HET OOG OP DE UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433QUINQUIES VAN HET STRAFWETBOEK)

De strafbaarstelling van mensenhandel, waarvan de uitbuiting van de bedelarij een van de expliciete finaliteiten is, is door de wet van 10 augustus 2005 in het Strafwetboek ingevoerd. Ze wordt beoogd in artikel 433quinquies van het Strafwetboek. De wet van 29 april 2013³⁹ heeft

---

35 *Ibid.*, p. 23.

36 Zie in die zin: M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, *op. cit.*, p. 356.

37 Verslag van de senaatscommissie Justitie, 10 mei 2005, *Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, Doc 3-1138/4, p. 17. Zie ook M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, *op. cit.*, pp. 356-357, met name nota 68.

38 Verslag van de senaatscommissie Justitie, 10 mei 2005, *Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, Doc 3-1138/4, p. 17. Zie ook CH.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 363-364 en nota 1203.

39 Wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433quinquies van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, *BS*, 23 juli 2013.

vervolgens die strafbaarstelling gewijzigd, onder meer om ze beter af te stemmen op richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel⁴⁰.

Om van mensenhandel te kunnen spreken, zijn twee elementen vereist: een materieel element - "de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem" - en een moreel element - het voordeel halen uit de uitbuiting van een persoon. Een van die vormen is de uitbuiting van de bedelarij (artikel 433quinquies, 2°). In dat geval gaat het erom winst te puren uit andermans bedelarij.

Men kan zich dus vragen stellen bij het toepassingsgebied van dat artikel en van artikel 433ter, 2° (uitbuiting van de bedelarij). De persoon die een bedelaar rekruteert of zijn controle overneemt om zijn bedelarij uit te buiten, valt onder beide strafbaarstellingen⁴¹. De parlementaire werkzaamheden daarrond zijn nogal vaag. Ze stellen wel dat de uitbuiting van de bedelarij kan worden benaderd vanuit de invalshoek van mensenhandel. Het parket zal rekening moeten houden met de omstandigheden (het aantal slachtoffers bijvoorbeeld) om de gepaste kwalificatie te kiezen⁴².

De parketten hebben de laatste jaren maar weinig dossiers geopend. Het is immers geen makkelijke zaak om bewijs te leveren van alle bestanddelen van het misdrijf en het identificeren van de verantwoordelijken⁴³.

De mogelijke confusie van uitbuiting van bedelarij (433ter) en mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij (433quinquies) leidt tot verschillende interpretaties en

kan hierdoor aanleiding geven tot rechtssituaties van willekeur in de verschillende rechtsgebieden van het land. De nieuwe richtlijn van het strafrechtelijk beleid (COL) moet dit probleem aanpakken en het verschil tussen beide rechtsartikels bepalen. Een antwoord zou kunnen gevonden worden bij de handelingen (daden) die als basis voor mensenhandel (433quinquies) gebruikt worden: namelijk werving, vervoer, overdracht, huisvesting, opvang, wisseling of overdracht van de controle over een persoon. Deze handelingen wijzen in contrast met het bestaande artikel 433ter op een georganiseerd karakter van de feiten. Het aspect van een dergelijk 'georganiseerd verband' zou hier het verschil kunnen bepalen tussen mensenhandel (433quinquies) en gewone uitbuiting van bedelarij (433ter).

3. BEDELARIJ BIJ MINDERJARIGEN⁴⁴

Het feit om met een kind te gaan bedelen is op zich niet strafbaar. Wel strafbaar is het aanzetten tot bedelarij en de uitbuiting van de bedelarij. De wet maakt overigens geen onderscheid of de persoon die de minderjarige aan de bedelarij overlevert al dan niet de ouder ervan is. Zo kan de ouder die zijn of haar kind er actief toe aanzet te gaan bedelen of die het ter beschikking stelt van derden om te gaan bedelen, worden vervolgd op grond van artikel 433ter, dus niet in kader van mensenhandel⁴⁵.

De wet is daarentegen niet van toepassing op moeders die (passief) bedelen met hun kind op de arm, of die vergezeld zijn van kinderen op jonge leeftijd, zoals dit bij sommige jonge Romamoeders het geval is⁴⁶. Dat

40 Wat de strafbaarstelling mensenhandel betreft heeft die wet o.a. de uitdrukkelijke verwijzing naar artikel 433ter geschrapt om die te vervangen door de term 'uitbuiting van de bedelarij'. De laatste elementen die de wet volledig in overeenstemming brengen met de richtlijn zijn ingevoerd door de wet van 31 mei 2016 tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *BS*, 8 juni 2016. Zie in dit verband deel 2, hoofdstuk 1, punt 2.1.1.

41 In een uitspraak van 1 april 2011 (*Rev. dr. pén.*, 2012/2, pp. 230-239 en nota Ch.-E. CLESSE, "De strafbaarstelling bedelarij: 433ter of 433quinquies, that's the question!" had het hof van beroep van Brussel het intieel als mensenhandel gekwalificeerde feit om een persoon die men zelf had geworven te laten bedelen, geherkwalificeerd in misdrijf onder artikel 433ter van het Strafwetboek. Zie in dit verband F. KURZ, "L'exploitation de la mendicité", in Ch.-E. CLESSE et crts., *La traite des êtres humains et le travail forcé*, Brussel, Larcier, 2014, p. 41.

42 Memorie van toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl. St.*, Kamer, 2004-05, 51-1560/1, p. 16.

43 Zie Vraag nr. 886 van mevrouw Temmerman van 19 april 2013 aan de minister van Justitie, DO 201220131442, *Bulletin van vragen en antwoorden*, Kamer, Q RVA van 10 juni 2013, 53-116, p. 173. Zie ook hieronder hoofdstuk 3.

44 Voor een analyse van deze problematiek, zie. CODE, recherche relative au développement d'une réponse sociale à la question de la mendicité des enfants en Belgique, 2003, beschikbaar op de website van CODE: www.lacode.be.

45 Voy. Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 355. Volgens deze auteur zou de ouder die zijn of haar kind ter beschikking stelt van een bedelaar moeten worden vervolgd op grond van artikel 433quinquies.

46 Bedelarij bij bepaalde groepen Roma in Brussel is een overlevingsstrategie. Dit is echter hoegenaamd geen praktijk bij alle Roma, en al evenmin een fenomeen dat inherent is aan de Romacultuur. Zie in dit verband het regionaal integratiecentrum Foyer, *De Roma van Brussel*, 2004 (geactualiseerd in 2006), pp. 139 en 163. De studie is online beschikbaar op de website van de VZW Foyer: http://www.foyer.be/?page=sommaire&modal=article&id_article=5446&ztr=54&nouv&lang=nl. In diezelfde zin, zie F. VAN HOUCKE, *Recherche d'une réponse sociale à la mendicité des mineurs*, oktober 2005, Coördination des ONG pour les droits de l'enfant (CODE), pp. 5-6; CODE, *La mendicité des enfants: questions-réponses*, oktober 2010 (documenten beschikbaar op de website van de CODE: www.lacode.be). De CODE heeft ook ander studies verricht over bedelarij bij minderjarigen en heeft talrijke aanbevelingen geformuleerd om er een antwoord op te bieden (zie <http://www.lacode.be/spip.php?page=recherche&recherche=mendicite%C3%A9>).

valt immers buiten een context van uitbuiting (433ter) of mensenhandel (433quinquies). Tot dat besluit kwam het hof van beroep van Brussel in een uitspraak van 26 mei 2010⁴⁷. Het ging daarbij om een jonge Romamoeder die bedelde in gezelschap van haar twee jonge kinderen van respectievelijk 2 jaar en 7 maanden, van wie er een volledig apathisch leek. De politie had haar verschillende keren opgepakt. In eerste aanleg werd deze jonge moeder op grond van artikel 433ter (wel uitbuiting maar geen mensenhandel) veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van 18 maanden en een boete van 4.125 euro, omdat ze haar kind zou hebben gebruikt om het mededogen op te wekken van een deel van de bezoekers van stations, vooral om geld te krijgen. Ze werd zelfs in hechtenis genomen⁴⁸. Het hof van beroep heeft deze beslissing volledig tenietgedaan omdat "uit geen enkel element van het dossier bleek dat de beklaagde een van haar kinderen heeft laten bedelen" net zo min als dat ze "een van haar kinderen ter beschikking van een bedelaar zou hebben gesteld" "opdat hij ze zou gebruiken om het mededogen van het publiek op te wekken". Het hof komt dan ook tot het besluit dat de feiten in casu niet onder artikelen 433ter en *quater* van het Strafwetboek vallen. Deze uitspraak werd overigens slecht geïnterpreteerd, onder meer door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind⁴⁹. In zijn slotopmerkingen aan de Belgische overheid⁵⁰ uitte die zijn bezorgdheid over de beslissing dat het inschakelen van kinderen om te gaan bedelen niet verboden zou zijn als de betrokken volwassenen de ouders zijn. Het Comité vroeg België overigens om het inschakelen van kinderen om op straat te gaan bedelen uitdrukkelijk te verbieden. Nadat het zich beter had geïnformeerd heeft het Comité zijn standpunt verduidelijkt en erop gewezen dat dit geen oproep was om bedelarij strafbaar te maken en dat ouders niet moeten worden opgesloten omdat ze met hun kinderen hebben gebedeld⁵¹. Het Comité heeft erop gewezen dat bij de goedkeuring van elke wet of van elke individuele beslissing die een impact heeft

op kinderen, rekening moest worden gehouden met het hoger belang van de kinderen en dat elk kind het recht heeft bij zijn ouders te blijven en op te groeien binnen een familiale en sociale omgeving die zijn ontwikkeling ten goede komt.

Het profiel van gezinnen die met kinderen bedelen blijkt niet homogeen te zijn. Een aantal wil zich duurzaam in België vestigen, anderen verblijven hier tijdelijk om met bedelen geld te verdienen om naar hun land terug te keren⁵².

Sommigen stellen zich vragen bij het bestaan van uitbuitingsnetwerken achter de bedelarij van Romagezinnen met kinderen⁵³. Bedelarij is voor hen echter vooral een overlevingsstrategie. Uitbuiting van minderjarigen enkel met het oog op bedelarij zou in België slechts een marginaal fenomeen zijn⁵⁴, ook al besteden overheden er niet altijd voldoende aandacht aan door bijvoorbeeld alle verdachte pistes te onderzoeken⁵⁵.

Dat geldt echter niet voor minderjarigen die, behalve bij bedelarij, ook betrokken zouden zijn bij het plegen van misdrijven. In die gevallen kan men meteen uitgaan van feiten van mensenhandel. Hoofdstuk 3 van deze focus gaat daar dieper op in.

47 Brussel, 26 mei 2010, 14de k., *J.T.*, 2010/26, nr. 6402, p. 454.

48 Zie not. over het trauma dat de oudste dochter heeft opgelopen na opsluiting van haar moeder: CODE, *Analyse des observations finales 2010 du Comité des droits de l'enfant relatives à la mendicité des mineurs*, oktober 2010, pp. 4-5.

49 Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind moet toezien op de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt bij de uitvoering van hun verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag inzake de rechten van het kind. Op het ogenblik waarop het zijn opmerkingen heeft geformuleerd had het Comité nog geen kennis kunnen nemen van de gedetailleerde inhoud van de uitspraak, zie in dit verband J. FIERENS, hoorzitting in de Senaat, 21 mei 2013, in "Vers une pénalisation de la mendicité des mères avec enfant(s)", *J.D.J.*, 2013, nr. 326, p. 23, nota 1.

50 Comité voor de Rechten van het Kind, onderzoek van de verslagen voorgelegd door de verdragssluitende staten in toepassing van artikel 44 van het verdrag, slotopmerkingen: België, nr. 72-73: http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/co/CRC.C.BEL.CO.3-4_fr.pdf.

51 CODE, *Pénalisation de la mendicité : le Comité des Nations Unies remet les pendules à l'heure*, 20 juni 2013, zie <http://www.lacode.be/spip.php?page=recherche&recherche=mendicit%C3%A9>.

52 CODE, *Mendicité avec enfants, l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse, 2013, p. 3.

53 Zie in dit verband nota CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktober 2010, pp. 9-10.

54 CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktober 2010, p. 9; Regionaal Integratiecentrum Foyer, *op. cit.*, 164-165, CH-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 387 die citeert uit het jaarverslag 2006-2007 van het Comité P (Vast Comité van Toezicht op de politiediensten); hoorzitting in de Senaat op 28 mei 2013 van de Algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind, in "Vers une pénalisation de la mendicité des mères avec enfant(s)", *J.D.J.*, 2013, N° 326, p. 26.

55 Zie in dit verband nota CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktober 2010, pp. 9-10.

Hoofdstuk 2

Beeldvorming van de interne diversiteit van de Romaleefgemeenschappen

De titel van dit hoofdstuk kan vragen doen rijzen bij de lezer. De eerste en belangrijkste is natuurlijk waarom deze tekst over uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel alleen gaat over Roma. Welnu, de cases die we zelf opvolgden of waar we via de rechtbanken weet van hebben, lijken ons te bevestigen dat dit bijzondere fenomeen bijna alleen Roma van de laatste generaties betreft die uit Oost-Europa komen, zowel daders als slachtoffers. Andere gevallen van uitbuiting van de bedelarij zijn ons en andere experts in de materie niet bekend, wat uiteraard niet betekent dat ze uitgesloten zijn.

We zijn ons bewust dat die stelling kan stigmatiseren. Ze lijkt oude stereotypen te bevestigen die stellen dat alleen Roma bedelen of dat alle Roma bedelaars zijn. Mensen in extreme armoede bedelen ongeacht hun etnische afkomst, ook Vlamingen, Walen en Brusselaars. Roma of niet: een mens bedelt niet omdat hij dat leuk vindt maar omdat hij op de laagste trap van de maatschappelijke ladder is beland. Het gaat om mensen in nood die wanhopen. Op bedelen rust een maatschappelijk stigma dat niemand graag draagt. Wie bedelt, vraagt zijn medeburgers die het socio-economisch beter hebben, om solidair te zijn. En dat is ook hun goed recht en niet strafbaar, zeker sinds in 1993 een bepaling uit 1891 in het Belgische Strafwetboek over bedelaars en 'landlopers' werd geschrapt. Sindsdien worden bedelaars in ons land beschouwd als mensen die nood aan sociale hulp hebben⁵⁶.

Om het nog eens duidelijk te pomen: deze focus gaat niet over bedelarij in het algemeen. Dat wordt ook duidelijk gesteld in het eerste hoofdstuk waarin het juridische concept van uitbuiting van de bedelarij wordt toegelicht. Toch moeten we het hier nog even kort over bedelarij in het algemeen hebben, zeker omdat er heel wat mythes over bedelarij bestaan die het bedelen *uit nood* in dezelfde context plaatsen als wat we onder de term 'uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel' hebben beschreven. We hebben het hier ook over Roma, omdat de grootste etnische minderheid in Europa stereotiep in verband met bedelarij wordt gebracht. Begin 2015 verklaarde de Raad van State een klacht tegen een algeheel bedelverbod op vele plaatsen van de stad Namen ontvankelijk⁵⁷. Namen nam in 2014 al een gemeentelijke verordening over bedelarij aan, die ook algemene verbodsregelingen op het gehele grondgebied van de stad voorziet zoals het verbod op bedelen in het gezelschap van minderjarigen onder de 16 jaar en het verbod op bedelen in het gezelschap van een dier dat "potentieel gevaarlijk is of dreigt te worden". Die twee bepalingen heeft de Raad van State onmiddellijk geschorst. De eerste omdat de Raad niet inzag hoe dit enkele feit de openbare

De grootste etnische minderheid in Europa wordt stereotiep in verband met bedelarij gebracht.

56 Zie onder andere meer: S. PLEYSIER (Criminoloog, KUL), *Verboden te bedelen - De steriele stad* (2015); <http://sociaal.net/opinie/verboden-te-bedelen/>, of verschillende standpunten van La Ligue des droits de l'Homme (LDH): <http://www.liguedh.be/2014/2157-le-mendiant-est-il-un-delinquant->; <http://www.liguedh.be/2013/1760-pour-un-projet-de-ville-avec-tou-te-s-les-citoyen-ne-s>.

57 De klacht werd ingediend door de LDH <http://www.liguedh.be/2015/2239-le-conseil-detat-suspend-partiellement-le-reglement-anti-mendicite-a-namur>. Een klacht van de Nederlandstalige tegenhanger van de LDH, de Liga voor mensenrechten, tegen een gelijkaardige reglement van de stad Gent uit het jaar 2011 werd daarentegen in 2014 door de Raad van State als onontvankelijk verklaard. De Raad van State sprak zich in zijn beslissing niet ten gronde uit maar zag geen voldoende belang van de Liga voor mensenrechten als organisatie om tegen het reglement te klagen. Download van de beslissing van de Raad van State op: http://www.mensenrechten.be/index.php/site/nieuwsberichten/raad_van_state_verwerpt_beroep_tegen_gemeentelijke_politiereglementen.

orde kan verstoren, de tweede omdat ze niet precies genoeg was. De Raad schorste evenwel de duur van de maatregel twaalf maanden op omdat het "de gewoonlijke toelaatbare limieten overschrijdt voor maatregelen met vergelijkbare doelstellingen"⁵⁸. De Raad van State maakte in zijn beslissing duidelijk dat bedelarij op zich niet kan worden beschouwd als een verstoring van de openbare orde en dus niet kan worden verboden. De Raad merkte wel op dat aan een aantal van de praktijken van bedelarij, zoals bedelen op kruispunten of agressieve vormen van bedelen, misschien wel een beperkt verbod kunnen legitimeren, maar geen algemeen verbod.

Die beslissing is belangrijk omdat in het recente verleden verschillende steden in België, waaronder Antwerpen, Aalst, Gent, Leuven en in de zomer van 2016 ook Blankenberge, gelijkaardige verboden op bedelarij hebben opgelegd en omdat de Raad duidelijk heeft gemaakt dat die wettelijk beperkt moeten zijn. Men kan zich afvragen of de betrokken steden het oude bedelarijverbod via de omweg van GAS-boetes niet proberen te reïncarneren. In Blankenberge slaat het geplande verbod immers op grote delen van de stad, onder meer het toeristische centrum en alles in een straal van 100 meter rond elke "inrichting toegankelijk voor het publiek", waarmee ook grootwarenhuizen worden bedoeld⁵⁹. Het is ook de vraag of het bedelen van sociaal achtergestelde mensen door zo'n praktijken niet opnieuw wordt gecriminaliseerd. Soms leggen de lokale autoriteiten zelfs een directe link tussen criminaliteit en bedelarij⁶⁰.

Er is ook meer uitleg nodig over de Roma. Over geen enkele andere etnische groep bestaat zo veel onwetendheid, zowel in België als in vele andere landen. Naar buiten toe hangen bijzonder succesvolle Roma hun etnische afkomst meestal niet aan de grote klok. Wist u bijvoorbeeld dat Charlie Chaplin, Pablo Picasso of Eric Cantona een historische Roma-achtergrond hebben? Er bestaan bepaalde negatieve stereotypen die eeuwenlang gevoed werden en er leeft nog altijd veel rechtstreekse afwijzing. De verwarring begint al met de benaming: de traditionele naam Roma als verzamelnaam bestaat pas sinds het eerste Wereld Roma Congres op 8 april 1971. Toen beslisten

de afgevaardigden om komaf te maken met een hele reeks van traditionele, vaak pejoratieve benamingen, zoals de meest bekende: zigeuners (*gitans* in het Frans). De afgevaardigden, die zich als burgerrechtenactivisten beschouwden, kozen voor de naam Roma, in een daad van *empowerment*. Ter illustratie van de moeizame naamgeving: een groep deelnemers kon zich niet vinden in de naam Roma en het congres besloot om naast de naam Roma ook een andere traditionele zelfbenaming te gebruiken: Sinti of in Franstalige landen *Manouches*. Maar ook naast die twee termen bestaan binnen de gemeenschap nog heel veel andere zelfbeschrijvingen. Het maakt duidelijk dat de namen vooral werden gekozen ter wille van de niet-Romawereld om hun participatie in de maatschappij te vergemakkelijken. Hoe dan ook, sindsdien geldt 8 april, in nagedachtenis aan deze eerste internationale bijeenkomst, wereldwijd als de Internationale Romadag.

In Vlaanderen wordt de benaming Roma enkel gebruikt voor mensen die na de Tweede Wereldoorlog hier kwamen wonen. De meeste ervan hebben een vaste woonplaats en zijn dus geen woonwagenbewoners. Er zijn ons trouwens geen gevallen bekend van woonwagenbewoners die betrokken waren in mensenhandeldossiers. Met Roms worden dan weer wel de woonwagenbewoners bedoeld die in de negentiende eeuw naar België kwamen⁶¹.

Roma, Roms en Sinti zijn dus verschillende leefgemeenschappen. Er is uiteraard in het verre verleden een gemeenschappelijke geografische oorsprong terug te vinden, ergens in het noorden van Indië. Vandaaruit bereikten meer dan tien eeuwen geleden deze eerste migrantengroepen Europa, het Nabije Oosten en Noord-Afrika. Sinds de 15de eeuw leven ze ook op het gebied van het huidige België. De Sinti, een van de verschillende groepen van Belgische woonwagenbewoners, stammen af van deze eerste migratiebeweging.

Ook het Romani of Romanes, de taal van de Roma en Roms, kan geografisch teruggevoerd worden naar Indië. Het is een Indo-Arische taal die zich al meer dan 800 jaar onafhankelijk van andere noord- en centraal-Indische talen heeft ontwikkeld. Die ontwikkeling verliep allesbehalve eenvormig in de verschillende gebieden van Europa en in de Arabische landen. Het resultaat is dat het Romanes vandaag eerder een naam van een taalgroep is dan de naam van één enkele taal. Dat betekent dat een Romanes-spreker uit Finland niet noodzakelijk een

58 Integrale tekst van de beslissing op : http://www.armoedebestrijding.be/recht_besl_rvs_20150106.pdf; standpunt van La Ligue des droits de l'Homme over deze beslissing onder: <http://www.liguedh.be/2015/2239-le-conseil-detat-suspend-partiellement-le-reglement-anti-mendicite-a-namur>.

59 Volgens burgemeester Patrick De Klerck in: Krant van Blankenberge, Stad Blankenberge wil bedelaars uit het straatbeeld (15/06/2016); http://www.krantvanblankenberge.be/nieuws2016/krantvanblankenberge_01488.html.

60 Een voorbeeld is een online artikel van de politie Leuven van 2012, die de invoering van het beperkte bedelarijverbod werd toegelicht. Het artikel stelt, dat voor sommige mensen bedelen 'een dekmantel (is) om gauw- of winkeldiefstallen te plegen': <http://www.lokalopolitie.be/5388/nieuws/867-bedelen-op-bepaalde-plaatsen-verboden>.

61 KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, infofiche *Roma, woonwagenbewoners, rondtrekkenden: wanneer gebruik je welke term?*, beschikbaar op http://www.kruispuntmi.be/sites/default/files/bestanden/documenten/infofiche_roma_def_20130313.pdf; CENTRE DE MÉDIATION DES GENS DE VOYAGE ET DES ROMS EN WALLONIE, <http://www.cmgv.be>.

Romanes-spreker uit Kosovo begrijpt. En om het nog moeilijker te maken: niet alle Roma spreken ook Romanes.

De migrantengroepen met een Roma-achtergrond die recent uit Oost-Europa kwamen vormen allesbehalve homogene etnische groepen. Zeker, er zijn bepaalde gemeenschappelijke culturele tradities, maar wat Roma werkelijk tot Roma maakt is een zowel op historische als ook op hedendaagse ervaring gestoeld bewustzijn, dat de niet-Roma wereld een vijandelijk, afwijzende wereld kan zijn. Roma is dus vaak ook en soms vooral een toewijzing van buiten af: niet-Roma definiëren wie Roma is en wie op basis van deze bevinding soms ook wordt gediscrimineerd. Zo werden nog in het jongste verleden in Belgische politieberichten rondtrekkende dievenbendes uit Oost-Europese landen collectief zigeuners genoemd, ongeacht

of de betreffende personen Roma waren of niet. Voor de politie had deze term voornamelijk twee verschillende betekenissen: een rondtrekkende, buitenlandse bende en mensen met een uiterlijk dat vaak in de Balkanregio te vinden is. Als daderbeschrijving is de term

De migrantengroepen met een Roma-achtergrond die recent uit Oost-Europa kwamen vormen allesbehalve homogene etnische groepen.

niet erg precies. Zo kunnen heel wat mensen onder de beschrijving vallen. Daarom is de term niet zo bruikbaar voor de politie. Maar erger nog: de term criminaliseert ook collectief een etnische groep. Politieberichten die waarschuwen voor daders van het "zigeunertype", zoals nog in 2015 in een bericht van de Leuvense politie,⁶² maken alle mogelijke Roma verdacht in de ogen van de meerderheidsbevolking. In 2015 heeft de Belgische politie het gebruik van de daderbeschrijving 'zigeuner' uit zijn Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) geschrapt. De impuls om dat te doen kwam indirect van de politie zelf omdat sommige agenten zich vragen begonnen te stellen over die praktijk. Maar het was vooral onder druk van de media dat de term, die een sterke connotatie met de genocide van Roma in de jaren 1940 oproept, ook effectief werd geschrapt⁶³.

De genocide door het naziregime is het dieptepunt van een eeuwenlange segregatie en discriminatie van Roma en hun voorgangers in bijna alle Europese landen. Dat de meerderheid van de maatschappij en ook de overheid potentieel vijandelijk en gevaarlijk kan zijn, is in het collectieve geheugen van de Roma in heel Europa diep ingeprent. Roma noemen niet-Roma *Gadje*, een term met

een pejoratieve bijklank. De overlevering leert dat je als Roma beter niet te veel te maken hebt met niet-Roma en zeker niet met de overheid – je kunt er maar beter niets goeds van verwachten. Ook nog bij huidige haatmisdrijven tegen Roma en zelfs moorden ervaren de Roma dat de daders uit hun onmiddellijke *Gadje*-omgeving komen en dat de politie of justitie niet altijd bereid zijn om een effectieve strafvervolgning in gang te zetten⁶⁴.

Het is dus vooral de kijk van buitenaf op deze etnische groep die de Roma tot een soort van eenheid heeft gemaakt, die ze eigenlijk niet vormen. Dat wordt ook duidelijk als men de verschillende ontwikkelingen van de Roma in Europa beschouwt: Roma en hun voorgangers migreerden over de eeuwen heen van Zuid-Oost-Europa naar alle andere regio's van het continent. Daarbij gingen contacten tussen Roma in Noord en Zuid, Oost en West verloren. De scheiding tussen Oost- en West-Europa na de Tweede Wereldoorlog heeft de banden tussen Roma in die landen nog losser gemaakt. Zo voelen de Roms, Belgische woonwageneigenaren met Roma-origine, vandaag weinig tot geen verbondenheid met de Roma die recent uit Oost-Europa naar België migreerden. Er zijn ons bovendien geen gevallen bekend van woonwageneigenaren die betrokken zijn in mensenhandeldossiers. En toch maken de Belgische media vaak weinig of geen verschil als over Roms, Roma of Sinti wordt geschreven. Er wordt een beeld gecreëerd van mensen die uit Oost-Europa komen, arm zijn, in een woonwagen wonen en iets met criminaliteit te maken hebben. In werkelijkheid wonen in België ongeveer 20.000 woonwageneigenaren waarvan velen zonder enige Roma-achtergrond. De meeste Roma wonen bovendien op een vaste woonplaats en niet in een woonwagen. De Sinti wonen hier sinds eeuwen, de Roms sinds de negentiende eeuw. Daarbij komen nog eens ongeveer 30.000 Roma die recent vanuit Oost-Europa naar België zijn gemigreerd. Die cijfers zijn ruwe schattingen omdat de overheid nooit een poging heeft gedaan om een realistisch beeld van de hier levende Roma te krijgen.

De mensen om wie het hier gaat zijn erg divers. Er zijn hoogopgeleide profielen en mensen die uit uiterste armoede komen, mensen die voor geweld of haat tegen hun etnische groep op de vlucht zijn, zoals Roma uit Kosovo na 1999, of omdat hun land niet veel kansen op

Ook binnen de verschillende landen van afkomst van de Romamigranten waren er grote verschillen tussen Roma, zowel op religieus, cultureel of economisch vlak.

62 <http://www.lokalopolitie.be/5388/nieuws/2284-daders-gebruiken-list-om-handelaars-leuven-te-bestelen>.

63 De directeur van het Minderhedenforum, Wouter van Bellingen bracht de steen aan het rollen. Zie verschillende mediastukken in april 2016, onder andere meer het opiniestuk van Yves Delepeleire in 'De Standaard', 'Het is gewoon geen plaats voor het woord 'zigeuner' 15/04/2015, http://www.standaard.be/cnt/dmf20150414_01630507: het opiniestuk van de directeur van het Minderhedenforum, Wouter van Bellingen.

64 Een bijzonder gruwelijk voorbeeld is een serie van moorden op Roma met zes doden 2008/2009 in Hongarije. Verschillende internationale actoren stelden zware fouten vast bij het onderzoek van de daden en bij de strafvervolgning en de bestraffing van de daders. Zie onder andere meer: Amnesty International: *Violant Attacks Against Roma in Hungary – Time to investigate racial motivation*, 2010: https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/rap_hungary_violent_attacks_against_roma.pdf.

ontwikkeling en werk biedt⁶⁵. Qua religie zijn er moslims, protestanten, katholieken en orthodoxe christenen onder de Roma. Ook binnen de verschillende landen van afkomst van de Romamigranten waren en zijn er grote verschillen tussen Roma, zowel op religieus, cultureel of economisch vlak. Zo zijn Roma die een ambacht uitoefen(d)en relatief welvarend en waren het Roma die na de val van het communisme als eersten hun werk verloren en nooit meer kans maakten op economische participatie⁶⁶. Sommige populaire achternamen van Roemeense Roma, zoals Caldarari (metalbewerker) of Ciurari (zevenmakers), duiden nog op die ambachtelijke tradities. Sommige Roma gebruiken die namen ook als sociale categorisering en ze zijn dus een middel tot etnische zelfidentificatie⁶⁷.

Uit dat alles blijkt dat elk stereotype over Roma problematisch is. Zo is het maar een kleine minderheid die bedelt en dat doet uit armoede, wat ook het beeld relativeert dat Roma *massaal* zouden bedelen. Vaak zijn het Roma die ook in hun land van herkomst al bedelden,

Het beeld dat Roma massaal zouden bedelen moet gerelativeerd worden. Het is maar een kleine minderheid die bedelt en dat doet uit armoede. Vaak zijn het ook Roma die al in hun land van herkomst bedelden.

mensen in structureel geërfde armoede. Volgens informatie van het Regionale Integratiecentrum Foyer zijn de meeste bekende bedelaars in Brussel bijvoorbeeld afkomstig uit Roemenië en zouden Roma uit Slowakije zo goed als nooit bij bedelarij betrokken zijn. Maar ook dat betekent nog lang niet dat alle Roma uit Roemenië sowieso tot bedelarij neigen. Het is volgens de Foyer ook opvallend

dat relatief veel Romabedelaars uit één enkel district in Roemenië komen: Giurgiu, in het zuiden aan de grens met Bulgarije. Het zou lonen om de socio-economische situatie in dat district te onderzoeken om meer te weten over de oorzaken daarvan.

Volgens de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa zijn er tussen de 7.000 en 10.000 Roma gevestigd in Brussel, bijna 10.000 in Vlaanderen, waarvan de meesten

in Gent, en 8.000 Roma in Wallonië⁶⁸. Foyer schat dat er in Brussel ongeveer 200 daarvan bedelen. Foyer beklemtoont dat voor deze mensen bedelen een overlevingsstrategie is die meestal door vrouwen wordt uitgeoefend. Op het moment dat ze voldoende inkomsten uit economische activiteiten verdienen, valt het bedelen weg. Ze bedelen meestal in de buurten van Brussel, waar ze ook wonen⁶⁹.

Overlevingsstrategieën van voornamelijk Romamannen in precaire socio-economische situatie zijn onder meer de verkoop van daklozenkranten, de verkoop van bloemen in cafés, ruitenwassen op kruispunten (nu minder dan enkele jaren geleden) of straatmuziek.

De sterke samenhang tussen de socio-economische situatie en het bedelen in Brussel heeft ook de politie erkend: in 2003 richtte de politiezone West in reactie op een sterke toestroom van Roma met onzeker verblijfsstatuut een speciale jeugdbrigade in Molenbeek op. Die ging van start met het objectief 'strijd tegen de bedelarij', maar al snel veranderde dat in 'strijd voor schoolgang', een inzicht waartoe de politie was gekomen door directe en intensieve contacten met de lokale Romagemeenschap⁷⁰.

Bij andere groepen van Roma is bedelen volledig onbekend, zoals bij Roma afkomstig uit Kosovo, die in België vooral in Sint-Niklaas en Temse wonen. Volgens de zogenaamde Romabuurtstewards van de stad Sint-Niklaas bedelt niemand van de plaatselijke Romagemeenschap, die ongeveer 900 personen telt. Bij die Romagemeenschap die sinds 1999 in Sint-Niklaas verblijft, is er een duidelijke verandering van patroon te erkennen: het spijbelgedrag van Romakinderen is merkbaar gedaald en enkele Roma vonden jobs die vroeger niet voor hen weggelegd leken. Zo werd een Roma bijvoorbeeld buschauffeur bij de Lijn. Zo'n successen komen niet uit het niets. Een proactief stadsbestuur en een geëngageerd middenveld maakten werk van de integratie van de Roma. Dat is een werk van lange adem: de Roma moesten eerst leren dat ze in de Belgische samenleving feitelijk kansen op participatie maken maar dat die kansen uiteraard samenhangen met hun opleiding⁷¹.

65 Een goede - onorthodoxe maar kennisrijke - indruk van de diversiteit van Roma biedt een boek van de Duitse fotograaf en journalist Rolf Bauerdick, *Zigeuners. Ontmoeting met een onbemind volk*. (2013, Nederlandse vertaling 2014).

66 Een goed overzicht over de grote socio-economische diversiteit bij Roma vindt u bijvoorbeeld in Roemenië in: GÁBOR FLECK/COSIMA RUGHINIŞ, *Come Closer. Inclusion and Exclusion of Roma in Present-Day Romanian Society*, Bucharest 2008; een korte inleiding in de socio-economische situatie van Roma in Kosovo biedt: FRAUKE DECOODT, STIJN DE REU, *Kosovarse Roma in het Waasland - 10 jaar beleid met Roma in Temse en Sint-Niklaas*, 2009.

67 KOEN GEURTS, *Roma in beweging. Diverse groepen en evoluties in Brussel*, Foyer vzw, 2014.

68 Verslag Nils Muiznieks, Mensenrechtencommissaris Raad van Europa, bezoek aan België van 14 tot 18 september 2015, Straatsburg 28 januari 2016, punt 141. Het rapport is beschikbaar in het Frans en het Engels op de website van de Mensenrechtencommissaris: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CommDH\(2016\)1&Language=lanFrench&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CommDH(2016)1&Language=lanFrench&direct=true).

69 Informatie afkomstig van een gesprek tussen Myria en Foyer vzw op 1 maart 2016.

70 K. GEURTS, *De Roma van Brussel* (2de, herwerkte editie, 2006), p. 146, http://www.foyer.be/-foyerbe/IMG/pdf/De_Roma_van_Brussel_2de_Editie.pdf; C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

71 Informatie van de Romabuurtstewards van de stad Sint-Niklaas aan Unia, Juni 2016.

Wijnen Professor Eycken doctoreerde aan de KuLeuven met een antropologisch onderzoek over de Vlasika Roma in Praag waar hijzelf mee samengewoond had en breidde zijn onderzoek later uit tot de Romaleefgemeenschappen in Slowakije, Hongarije en Roemenië. Volgens hem zijn sommige van deze Romaleefgemeenschappen uit Oost-Europa gebaseerd op verplichte solidariteit, niet uit menslievendheid, maar uit pure noodzaak: als jij de ander niet steunt, kan je geen hulp verwachten wanneer je zelf in de problemen zit. En zonder de steun van de gemeenschap ben je als Roma verloren. Die verregaande vorm van solidariteit bestaat bijvoorbeeld niet in dezelfde mate in de Westerse cultuur waar het individu centraal staat⁷².

De sterke loyaliteit binnen de verschillende Romaleefgemeenschappen heeft ook gevolgen voor de houding van de Romaslachtoffers ten aanzien van uitbuiters die meestal ook uit de Romagemeenschap komen.

De sterke loyaliteit binnen de verschillende Romaleefgemeenschappen heeft ook gevolgen voor de houding van de Romaslachtoffers ten aanzien van uitbuiters die meestal ook uit de Romagemeenschap komen. Het leidt vaak tot een sterke afhankelijkheidsrelatie met de uitbuiters en verklaart mee waarom de slachtoffers buitenstaanders sterk wantrouwen en weigerachtig staan om verklaringen af te leggen bij de politie. Vroegere negatieve ervaringen met de politie hebben dat alleen maar versterkt.

Zoals bij andere etnische groepen bestaat er ook onder Roma feitelijk een soort erecode. Eer heeft traditioneel een grote betekenis voor mensen die in grotere familieverbanden leven. Die code is geen geschreven boek maar een evoluerende opvatting van wat de eer van een familie in het gedrang kan brengen. Maar ook dat betekent niet dat iedere Roma zich door deze code gebonden voelt. Zoals bij andere migranten verwateren bepaalde culturele tradities ook bij Oost-Europese Roma. Zeker bij jonge, reeds in België geboren Roma, veranderen de waardepatronen. De populaire mythe dat de erecode van de Roma het bestelen van niet-Roma zou goedkeuren behoort echt wel tot het rijk van de fabel. Er mag wel niet ontkend worden dat bij sommige kleine minderheidsgroepen binnen de Romaleefgemeenschappen bepaalde culturele gebruiken zoals kindhuwelijken nog bestaan. We verwijzen daarvoor naar de focus over kindhuwelijken in het vorig jaarrapport⁷³.

Veel problematische situaties die niet-Roma met Roma ondervinden, berusten op socio-economische

achterstelling die wortelt in directe discriminatie en segregatie. Ook in België zijn die praktijken van discriminatie en segregatie niet onbekend.

Zo lopen op dit moment drie zogenaamde 'inbreukprocedures'⁷⁴ van de EU-Commissie tegen drie verschillende Europese landen: alle procedures zijn geïnitieerd omdat de betreffende lidstaten Roma systematisch en structureel in het onderwijs door segregatie discrimineren - vaak komen Roma kinderen in scholen terecht die voor kinderen met een mentale handicap bedoeld zijn. De inbreukprocedures tegen Slowakije, Tsjechië en meest recent tegen Hongarije zijn gebaseerd op een schending van de zogenaamde richtlijn rassengelijkheid (2000/43/EG), die discriminatie op basis van raciale of etnische afkomst verbiedt⁷⁵. Aan alle drie gevallen ging langdurig onderzoek vooraf van middenveldorganisaties, van onafhankelijke organisaties ter bestrijding van discriminatie en van justitie. Tsjechië werd reeds in 2007 in een spraakmakend vonnis van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens voor de segregatie van Romakinderen veroordeeld⁷⁶. Het Hof stelde op basis van onderzoek vast, dat Romakinderen in Tsjechië 27 keer vaker in speciale scholen voor mensen met een mentale handicap belandden dan niet-Romakinderen en dat in de regio Ostrava meer dan de helft van alle Romakinderen in zulke scholen terecht komt⁷⁷. Hoewel die wantoestanden al jarenlang gekend zijn, blijven ze toch voortbestaan. Daarom heeft de EU-Commissie ook de inbreukprocedures opgestart.

Maar ook in België zijn er aanwijzingen dat er buitenproportioneel veel Roma kinderen in het Buitengewoon Onderwijs school lopen⁷⁸: de stad Gent heeft bijvoorbeeld vastgesteld dat Romakinderen van Slowaakse nationaliteit 6,5 keer vaker in het BuSO school lopen dan gemiddeld. De stad is zich ervan bewust dat er

74 Inbreukprocedures (*infringement procedures*) zijn juridische stappen van de EU-Commissie tegen een EU-land dat de EU-wetgeving niet naar behoren toepast. Ze worden pas in gang gezet indien een land vastgestelde gebreken bij de omzetting van EU-wetgeving na een informele procedure niet heeft beholpen.

75 Zie persbericht van de EU-Commissie ter gelegenheid van het openen van de inbreukprocedure tegen Hongarije op 26 mei 2016: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1823_en.htm.

76 European Court of Human Rights, Grand Chamber, *Case of D.H. and others v. the Czech Republic* (Application No. 57325/00), het European Roma Rights Centre (ERRC) dat deze klacht heeft voorbereid en ondersteund biedt op haar website de downloads tot het vonnis en andere belangrijke documenten rond deze casus op: <http://www.errc.org/article/ostrava-case-dh-and-others-v-the-czech-republic/2945>.

77 Naast de website van het ERRC biedt ook de website van de Open Society Foundation (OSF) informatie over deze casus. Ook OSF heeft de klacht tegen Tsjechië ondersteund en feitelijk pas mogelijk gemaakt. Informatie op <https://www.opensocietyfoundations.org/litigation/dh-and-others-v-czech-republic>.

78 Zie hierover ook Verslag Nils Muiznieks, Mensenrechtencommissaris Raad van Europa, bezoek aan België van 14 tot 18 september 2015, Straatsburg 28 januari 2016.

72 MAURITS EYCKEN, *Roma-zigeuners. Overleven in een industriële samenleving*, Acco, 2006.

73 Jaarrapport Mensenhandel-mensensmokkel 2015, Schakels verbinden, deel 1 hfst. 1, pp. 11-25.

meer onderzoek naar dit fenomeen moet gebeuren omdat hetzelfde niet gezegd kan worden van Romakinderen van Bulgaarse of Roemeense nationaliteit. In andere steden waar buurtstewards en andere brugfiguren indicaties van mogelijke segregatie van Romakinderen in het Buitengewoon Onderwijs opmerkten, loopt daarentegen geen enkel onderzoek over het fenomeen.

Veel Roma, die slachtoffer zijn van discriminatie in hun herkomstland, zijn wanhopig over hun levenssituatie en gedesillusioneerd. Sommigen worden in het herkomstland door uitbuiters gerekruteerd met de belofte van een job, raken verzeild in een afhankelijkheidsrelatie ten aanzien van die uitbouter en komen zo terecht in praktijken van mensenhandel. Dat is de precieze link tussen het Roma-zijn en het fenomeen uitbuiting van de bedelarij waarrond deze focus inhoudelijk draait.

Dit hoofdstuk wilt dan ook vooral op één feit wijzen, dat bij nader inzicht vanzelfsprekend lijkt: Roma zijn een even heterogene groep van mensen als alle andere groepen. We willen dan ook niet het stereotype beeld van het bedelende Romaslachtoffer versterken. Uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel is een fenomeen dat weinig aan bod komt en zeker omwille van de kwetsbare positie van de slachtoffers meer aandacht verdient. Het fenomeen is echter zeker niet zo groot als dat van seksuele en economische uitbuiting. Wat mensenhandel in zijn globaliteit betreft, stellen we vast dat Romaslachtoffers vooral bij seksuele uitbuiting terug te vinden zijn. In vroegere jaarrapporten zijn we reeds ruim ingegaan op verschillende dossiers van seksuele uitbuiting met een link naar Roma. Een Hongaars dossier⁷⁹ bevatte alleen al veertig Hongaarse Romaslachtoffers.

---

79 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 66-70.

Hoofdstuk 3

Fenomeenschets in België

Over het fenomeen mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij in België is weinig geweten.

Er worden bij de parketten weinig mensenhandeldossiers rond uitbuiting van de bedelarij opgestart. Ongeveer de helft ervan wordt geseponeerd.

Er worden bij de parketten weinig mensenhandeldossiers rond uitbuiting van de bedelarij⁸⁰ opgestart, zoals ook blijkt uit onderstaande tabel. Die dossiers zijn verspreid over de gerechtelijke ressorten Brussel, Gent en Antwerpen. Ruw geschat wordt ongeveer de helft van de

dossiers geseponeerd.

Uitbuiting bedelarij mensenhandel	2010	2012	2012	2013	2014	2015
Start dossier mensenhandel parket	5 (1,5%)	8 (2%)	7 (2%)	12 (3%)	14 (5%)	10 (3%)
Seponeringen mensenhandel parket				7	5	

De politie heeft wel meerdere processen-verbaal opgesteld voor inbreuken voor uitbuiting van de bedelarij. De minister van Justitie heeft in 2015 als antwoord op een parlementaire vraag voor de periode van 2010 tot 2013 de opsplitsing gegeven voor die inbreuken die al dan niet als mensenhandel (zie boven) geregistreerd werden⁸¹. In Brussel, Gent en Antwerpen wordt hiervoor het vaakst een proces-verbaal opgesteld maar dit is ook afhankelijk van de wijze van aanpak van de politiediensten. De minister van Justitie verklaarde daarbij: "Het aantal vaststellingen is beperkt. Het stemt allicht niet overeen met de realiteit. Een steekproef van processen-verbaal in één politiezone die vaak met bedelarij (uitbuiting van de bedelarij al dan niet

als een vorm van mensenhandel) te maken heeft, leert dat agenten verschillend op bedelarij reageren. Indien zij niet gericht zoeken naar signalen van een mogelijke uitbuiting, verbaliseren agenten de bedelaars bijvoorbeeld op basis van de wegcode (het hinderen van het verkeer). Andere houden de bedelaars administratief aan op basis van overlast en stellen de bedelaars na enkele uren opnieuw in vrijheid of vragen de bedelaars om hun plaats te verlaten. De steekproef leerde dat op 184 tussenkomsten 'bedelarij' 85 processen-verbaal bedelarij werden opgesteld. Daarvan betroffen er maar 4 processen-verbaal 'uitbuiting van bedelarij - mensenhandel'. Bij deze 4 processen-verbaal ging het telkens om het bedelen van een volwassene met een kind."⁸² Wanneer een proces-verbaal bij de parketmagistraat binnenkomt is het ook de rol van het parket om te bepalen of er een onderzoek mensenhandel opgestart wordt.

Inbreuken politie	Uitbuiting bedelarij	Uitbuiting bedelarij mensenhandel	Totaal
2010	61	6	67
2011	34	20	54
2012	18	29	47
2013	15	25	40

Ook het aantal slachtoffers van uitbuiting van de bedelarij waarvoor de gespecialiseerde centra in het kader van het slachtofferstatuut een nieuwe begeleiding opgestart hebben is beperkt. Van de zestien slachtoffers hadden zes mannen en vijf vrouwen de Roemeense nationaliteit, drie mannen de Slovaakse nationaliteit, één vrouw de Servische nationaliteit en één man de Egyptische nationaliteit (slachtoffer van 2013). Er werden drie Roemeense minderjarige meisjes als slachtoffer van mensenhandel begeleid.

⁸⁰ Over het juridisch kader, zie hierboven hoofdstuk 1.

⁸¹ Vraag nr.76 van mevrouw de volksvertegenwoordiger Kristien Van Vaerenbergh van 19 november 2014 aan de minister van Justitie, DO2014201500813, *Schriftelijke vragen en antwoorden*, Kamer, zitting 2014-2015, QRVA 54- 024 van 11 mei 2015, p. 141.

⁸² *Ibid.*, p. 142.

Uitbuiting bedelarij mensenhandel	2010	2012	2012	2013	2014	2015
Nieuwe begeleiding	2	0	6	1	3	4
Waarvan minderjarige	1				2	

Over de betrokkenheid van minderjarige slachtoffers bestaan er weinig statistische gegevens. Op een parlementaire vraag van senator Schelfhout antwoordde in 2008 de toenmalige staatssecretaris voor Personen met een handicap, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: "De bedelarij door minderjarigen is een ingewikkeld probleem. De Coördinatie van niet gouvernementele organisaties (ngo's) voor de rechten van het kind heeft meerdere studies hieromtrent gepubliceerd. Volgens deze studies is het aantal netwerken dat kinderen door bedelarij uitbuit op dit ogenblik zeer klein. Het blijkt dat minderjarigen die bedelen voor het overgrote gedeelte kinderen zijn die worden vergezeld door hun ouders of hun familie, vaak van Roma-origine."⁸³ In 2013 antwoordde de toenmalige staatssecretaris voor Asiel en Migratie: "De laatste jaren is er een toenemende aandacht voor het fenomeen van bedelende moeders met kinderen. Ook op het Europese niveau (DG Home en DG Justice) is er aandacht voor de problematiek van bedelende moeders met kinderen."⁸⁴ Een studie gecoördineerd door ECPAT⁸⁵ stelde dit fenomeen van bedelende moeders met kinderen in Brussel ook vast maar volgens hen was hierbij geen sprake van mensenhandel⁸⁶ maar werden wel de rechten van de kinderen geschonden omdat ze niet naar school konden gaan. Wat feiten van mensenhandel betreft, vinden we de bedelende minderjarigen als slachtoffer mensenhandel vooral terug in de zogenaamde mix-dossiers van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel (uitbuiting van de bedelarij, seksuele uitbuiting, gedwongen misdrijven) die verder ter sprake komen.

Op basis van de interviews en de vaststellingen uit de dossiers en de rechtspraak kunnen we de bestaande mensenhandeldossiers opsplitsen in 'Roma'-dossiers met uitbuiting van volwassen Romaslachtoffers met

een handicap en 'Roma'-dossiers met een mix van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel met zowel minderjarige als meerderjarige Romaslachtoffers. Gelijkaardige trends kunnen ook bij verschillende internationale studies vastgesteld worden⁸⁷.

Het zijn familiaal gestructureerde netwerken. De slachtoffers wonen bij de uitbuiters en zitten in een situatie van huisjesmelkerij. Er is sprake van identiteitsfraude zodat het heel moeilijk is voor de politie om slachtoffers te identificeren. De kern van uitbuiters bestaat meestal uit vier à vijf personen die flexibel vanuit een familiale regionale basis met elkaar samenwerken en informatie uitwisselen.

1. VOLWASSEN ROMASLACHT-OFFERS MET EEN HANDICAP

In deze gevallen worden volwassenen uitgebuit en moeten ze hun bedelgeld afgeven. Meestal zijn het Romaslachtoffers⁸⁸. De bedelarij staat meestal alleen, maar soms komt ook een mengvorm van andere uitbuitingsvormen van mensenhandel voor. Als het alleen om uitbuiting van bedelarij gaat, dan moeten de criminele opbrengsten wel voldoende zijn om als autonome criminele activiteit te kunnen voortbestaan. Een van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel gaf bij hun interview aan dat ze kennis hadden over intentionele verminkingen⁸⁹ van een slachtoffer met als doel medelijden op te wekken en zo de bedelopbrengst te verhogen.

De daders zijn dikwijls kleine familiale groepen met een specifieke Roma-afkomst uit Oost-Europese landen zoals Roemenië⁹⁰ waarmee andere Romagroepen ook niet wensen geassocieerd te worden. Die dadergroeperingen zijn internationaal zeer mobiel en ronselen hun

83 Schriftelijke vraag nr. 4-1926 van Els Schelfhout d.d. 29 oktober 2008 aan de staatssecretaris voor Personen met een handicap, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Senaat, zitting 2008-2009, 29 oktober 2008.

84 Schriftelijke vraag nr. 5-8931 van Dalila Douifi d.d. 3 mei 2013 aan de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, toegevoegd aan de minister van Justitie, Senaat, zitting 2012-2013, 3 mei 2013.

85 DE WITTE & PEHLIVAN, *Vulnerability of Bulgarian and Romanian Children to Trafficking in the Netherlands and in Brussels*, Mario project, Budapest, December 2014.

86 Zie over bedelarij van minderjarigen dit deel hfst. 1.

87 RACE, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

88 ERRRC, *Breaking the Silence*, A Report by the European Roma Rights Centre and people in need, 2011.

89 Zie ook OSCE Resource Police, *Training Guide: Trafficking in Human Beings*, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 12, 2013.

90 In de Duitse en Oostenrijkse media en studies (zie vorige voetnoten) zijn ook vergelijkbare dossiers met Roemeense Romaslachtoffers die als bedelaars met een handicap uitgebuit worden : zie dit deel hfst. 4.

slachtoffers ter plaatse of in het herkomstland. De daders en de slachtoffers wensden geen contact met lokale hulpverleningsorganisaties, zelfs niet met Romabemiddelaars. Wanneer ze in het vizier komen van de politie, verdwijnen ze naar het buitenland. De Romabemiddelaars spreken dat zeker niet tegen. Een van hen had ook reeds vastgesteld dat er soms bedelaars met een handicap actief zijn die niet geïnteresseerd zijn in contact met de Romahulporganisatie en die na een tijdje verdwijnen.

In een Brussels dossier waar Romaslachtoffers met een handicap uitgebuit en soms verplaatst werden naar steden in andere landen, bedroegen de criminele opbrengsten bijna 40.000 euro op ruim een jaar tijd. Dat geld stuurden de Romadaders naar hun familie op het thuisfront in Roemenië. Tot de daders beseften dat politie hen op het spoor was, verdwenen ze naar het buitenland en werd het proces later in 2016 bij verstek afgehandeld⁹¹.

In een ander dossier werd een Roemeen veroordeeld die in Roemenië een landgenoot met een handicap aan het linkse been had gerekruteerd om hem te laten bedelen in Brussel⁹². De vader van de verdachte had het busticket vanuit Roemenië gekocht en had verschillende documenten van het slachtoffer (geboortecertificaat, certificaat van handicap en bewijs van betaling van pensioen) afgenomen. Elke dag ging de verdachte met het slachtoffer mee naar de plaats waar hij moest gaan bedelen en elke avond kwam hij hem daar ophalen. Hij verdiende tussen de 17 en 25 euro per dag en moest dit geld elke avond afgeven aan de verdachte of zijn echtgenote.

De minister van Justitie nam in 2013 in haar antwoord op een parlementaire vraag over de federale aanpak van de uitbuiting van de bedelarij het volgende dossier als voorbeeld van een zaak waarin de wettelijke bepalingen van mensenhandel succesvol toegepast werden⁹³. Het mensenhandeldossier bedelarij werd behandeld door de correctionele rechtbank van Nijvel⁹⁴. Uit internationale

politie informatie bleek dat tegen de beklagde voor gelijkaardige feiten ook in Duitsland en Slovenië onderzoeken liepen. Een Slowaakse beklagde had via bedelarij landgenoten met een handicap uitgebuit. De beklagde was ze komen ophalen in de Slowaakse instelling waar ze waren geplaatst. Hij had daarbij aangevoerd dat ze er bij hem beter aan toe zouden zijn. Maar bij hem thuis moesten ze een kamer delen met andere personen met een handicap. De beklagde eigende zich bovendien alle sociale uitkeringen toe die ze in Slovaakse ontvingen. De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel bewezen: de beklagde had zijn landgenoten met een handicap geworven, onderdak geboden, afgezet op verschillende parkings en 's avonds komen ophalen. Hij had, ten slotte, al hun opbrengsten in ontvangst genomen. De rechtbank hechtte veel belang aan de verklaringen van de slachtoffers. Die werden bevestigd door andere elementen uit het dossier: politieverlagen waaruit de regelmatige aanwezigheid van beklagde of de slachtoffers op het Belgisch grondgebied bleek, internationale politieke informatie, de aanzienlijke geldsom die de beklagde op zak had.

Brussels voorbeeldossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap

Vier Roemeense beklagden die vorig jaar bij verstek veroordeeld waren, werden in maart 2016 op basis van een Europees aanhoudingsbevel in Roemenië gearresteerd en uitgeleverd aan België. Ze gingen in verzet en werden opnieuw veroordeeld door de correctionele rechtbank van Brussel⁹⁵. De feiten grepen plaats tussen mei 2011 en oktober 2012. Myria was burgerlijke partij in dit dossier.

1. Kleinschalig familiaal netwerk

De vier beklagden waren een Romafamilie uit Roemenië en hebben verschillende kwetsbare Roemeense Romaslachtoffers met een fysieke handicap uitgebuit via bedelarij. Ze gingen hierbij gedurende een vrij lange periode op een systematische en georganiseerde manier te werk. De beklagden en slachtoffers begaven zich naar een publieke en drukke plaats om de feiten te plegen. De beklagden verplaatsten zich met het openbaar vervoer en nooit samen met hun slachtoffers. Bij hun aankomst hadden de beklagden een kort oogcontact met hun slachtoffers en vervolgens begaven ze zich naar

91 Zie verder dit hoofdstuk en bij deel 3 hoofdstuk 4 rechtspraak; Corr. Brussel Nederlandstalig, 3 maart 2015: Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015 *Schakels verbinden*, p. 123-124.

92 Corr. Brussel, 2 juni 2010, 54ste k.; Corr. Brussel, 21 september 2010 (op verzet tegen het vonnis uitgesproken bij verstek op 2 juni 2010) en Brussel, 1 april 2011; Zie ook: Jaarverslag Mensenhandel en -smokkel 2010, 'Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen', p. 78 en jaarverslag Mensenhandel en -smokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 121. De beslissing van het hof van beroep is beschikbaar op www.myria.be.

93 Vraag nr.886 van mevrouw de volksvertegenwoordiger Karin Temmerman van 19 april 2013 aan de minister van Justitie, DO 2012201312442, *Schriftelijke Vragen en antwoorden*, Kamer, zitting 2012-2013, QRVA 53-116 van 10 juni 2013, pp. 171-173.

94 Corr. Nijvel, 25 januari 2013, 6de k. Deze beslissing is definitief; <http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-nijvel-25-januari-2013>; Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 79.

95 Zie hoofdstuk rechtspraak; Corr. Brussel, 19 mei 2016, 60ste Kamer, (definitief); Corr. Brussel, 3 maart 2015, 60ste Kamer, (bij verstek). Zie jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 123.

een zitbank of een tram- of bushalte om vandaaruit hun slachtoffers, die ze verder negeerden, continu in het oog te houden. Na enige tijd gaf de bedelaar hen op een discrete manier zijn geld en kreeg hij in ruil iets te eten of te drinken, waarna hij terug ging bedelen.

2. Start dossier

De politie startte in opdracht van een onderzoeksrechter het onderzoek met observaties in juli 2012. De observatiefoto's waren een belangrijk bewijselement. Hier kon vastgesteld worden hoe de bedelaars het bedelgeld opgerold in een sigarettenpakje afgaven aan een derde persoon, de beklagde.

De uitgevoerde observaties toonden aan dat de beklagden allen samen op één adres verbleven en dat ze onderdak verschaften aan verschillende bedelaars. Bij de huiszoeking van oktober 2012 stelde de politie vast dat de bedelende slachtoffers er in erbarmelijke levensomstandigheden verbleven. De huiszoeking leidde tot verschillende aanhoudingen en verhoren.

3. Onderzoek

De politie vroeg informatie op bij Roemeense lowbudget reisbureaus en vliegtuigmaatschappijen van de luchthaven van Zaventem over de internationale mobiliteit van de beklagden en slachtoffers. Uit de analyse van de resultaten leidden de speurders af dat "gelet op de verplaatsingen van sommige slachtoffers, de bedelarij door betrokkenen mogelijk niet enkel in Brussel, maar ook in andere Europese steden zoals Rome, Cuneo (Italië), en Londen uitgevoerd werden." De analyse van hun reisbewegingen toonde dus ook aan dat ze de bedelaars vanuit Roemenië naar hier hebben gehaald om hun andere familieleden dan toe te laten de bedelarij te exploiteren.

Daarnaast legden de beklagden tegenstrijdige verklaringen af over hun onderlinge relaties/familiebanden, hun komst naar België, hun reizen tussen België en Roemenië, hun verblijf in België en hun bedelactiviteiten.

4. Financieel onderzoek

Bij het begin van het onderzoek heeft de politie met een mandaat een bankonderzoek uitgevoerd en verschillende geldtransferagentschappen hun medewerking gevraagd met betrekking tot de internationale transacties. De politie vroeg met een mandaat van een onderzoeksrechter via

een rogatoire commissie ook een patrimoniumonderzoek in Roemenië.

Dat financieel onderzoek toonde aan dat de vier beklagden, die in België over geen enkele legale inkomsten beschikten, de opbrengsten uit de bedelactiviteiten hadden overgemaakt aan verschillende familieleden in Roemenië. Tussen mei 2011 en juli 2012 hadden de vier beklagden samen zo maar liefst 39.568 euro overgemaakt aan hun familie in Roemenië.

Tijdens hun verhoor hadden de beklagden beweerd niets overgehouden te hebben van de inkomsten van de bedelactiviteiten, maar geconfronteerd met de resultaten van het bankonderzoek hadden ze geen uitleg voor de grote bedragen van de geldtransfers.

5. Slachtoffers

Bij de huiszoeking kon de politie drie bedelende Romaslachtoffers uit Roemenië identificeren. Ze waren gerekruteerd aan het Noord-station van Brussel. Er was geen familieband tussen de beklagden en de slachtoffers. Nochtans hadden de advocaten van de beklagden tijdens de zitting van het proces gepleit dat er een sterke familiale band was met de slachtoffers en dat de solidariteit binnen de Romagemeenschap erg groot is. De rechtbank volgde die argumenten niet. De verklaringen daarover in het strafdossier waren tegenstrijdig. De slachtoffers kenden hun namen niet en konden geen informatie geven over de familieverhoudingen en een van de beklagden had bij een eerste verhoor verteld dat ze de slachtoffers hadden aangetroffen in het Noordstation in Brussel. De rechtbank concludeerde in tegenstelling daarmee dat de beklagden hun Roemeense medemensen als bedelaars "[...] op volledig eigengereide en egoïstische wijze uitgebuit hebben zonder enig respect voor hun waardigheid en integriteit. Ze hebben buitensporige winsten gegenereerd die ze uitsluitend voor zichzelf hebben gehouden wat bewezen wordt door de geldtransfers."

Daarnaast had de politie tijdens haar observaties verschillende niet-geïdentificeerde Romaslachtoffers gedetecteerd. Geen enkel slachtoffer kon geïntercepteerd worden omwille van een politieoperatie in kader van overlastbestrijding op straat in opdracht van de burgemeester die uiteraard niet op de hoogte was van het lopende gerechtelijk onderzoek. Enkele dagen voor de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2012 werden alle bedelaars bij een 'schoonmaakactie' opgepakt. Daarbij stelde het politieteam dat met het onderzoek bezig was tijdens haar observaties vast hoe een andere politieploeg de betrokken Romabedelaars oppakte.

2. MIX VAN DIVERSE UITBUITINGSVORMEN VAN MENSENHANDEL

Bij mensenhandel vormt uitbuiting van de bedelarij meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende, minder zichtbare uitbuitingsvormen zoals gedwongen misdrijven of seksuele uitbuiting.

Bij mensenhandel vormt uitbuiting van de bedelarij meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende, minder zichtbare uitbuitingsvormen zoals gedwongen misdrijven of seksuele uitbuiting.

Dikwijls komen feiten zoals het gedwongen plegen van misdrijven pas aan het licht nadat er een onderzoek opgestart is over bedelende kinderen. Zo wordt bijvoorbeeld tijdens de observatie van een onderzoek door de politie vastgesteld dat kinderen aangezet worden tot het plegen van diefstallen.

Sommige bevraagde actoren vinden het niet aangewezen om gedwongen bedelarij op zich te bestrijden, maar zouden het liever als methode gebruiken om onzichtbare misdrijven aan te pakken, zoals gedwongen gepleegde misdrijven.

De daders zijn familiale Romagroepen die afkomstig zijn uit bepaalde regio's in Bosnië of Roemenië. Andere Romagroepen willen totaal niet met hen geassocieerd worden. Volgens sommige bevraagde magistraten is er sprake van internationale netwerken. De slachtoffers worden overgebracht vanuit het buitenland waar ze gerecrueteerd werden. De uitbuiters zitten verspreid in België en het buitenland. Er waren dossiers van criminele organisaties met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België of een ander met vertakkingen in Roemenië, Italië, Frankrijk en België. Een Europese studie van Race-organisaties (Anti-Slavery International, ECPAT, La Strada...), gefinancierd door de Europese Commissie, over gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting van de bedelarij geeft hierover ook verschillende dossiervoorbeelden⁹⁶.

Bij deze familiale dadergroeperingen bestaat er dikwijls

een sterke interne differentiatie binnenin de groep. De leden worden onderverdeeld per hoofdactiviteit: bedelen, diefstallen en prostitutie. Ze maken gebruik van contrastrategieën om de politie te misleiden⁹⁷. Zo spelen ze met behulp van valse en authentieke identiteitsdocumenten meerdere identiteiten en nationaliteiten door mekaar uit wat het voor de politie moeilijk maakt een duidelijk beeld te krijgen. Wanneer ze vermoeden dat de politie hen op het spoor is, verdwijnen ze razendsnel met de hele familie.

Voor justitie is dit heel demotiverend. Een Brusselse commissaris formuleert het als volgt: "Het is vreselijk moeilijk en inspannend om tijdig alle materiële bewijzen en alle verbanden in een stevig dossier te bundelen, zodanig dat het tot veroordelingen kan leiden. Ze zijn zo moeilijk op te sporen en ze zijn zo mobiel dat veel speurders en magistraten er niet eens willen aan beginnen. Ze vinden dat het geen zin heeft omdat de kans groot is dat de daders weg zijn nog voor het dossier wordt samengesteld."⁹⁸

Dossier van uitbuiting van de bedelarij met kind, gedwongen gepleegde diefstallen en seksuele uitbuiting van minderjarigen

In een Gents dossier⁹⁹ met feiten van 2014 dat leidde tot een vrijspraak wegens gebrek aan bewijzen, hadden negen Roemeense Romaslachtoffers via de Roemeense ambassade klacht neergelegd voor mensenhandel. Er was sprake van uitbuiting van de bedelarij, seksuele uitbuiting en gedwongen gepleegde diefstallen. Daarbij werden de beklaagden ook vervolgd voor de verzwarende omstandigheid van criminele organisatie. De slachtoffers werden met de valse belofte van een job in de bouwsector of de sociale zorgsector naar België gelokt. In Roemenië staat de familie van de beklaagden bekend voor het aanwerven van werkzoekenden die bereid zijn om in het buitenland te werken.

De slachtoffers kwamen in het slachtofferstatuut terecht en werden verspreid over de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel. Een zestienjarig meisje werd begeleid door Minor Ndako, een opvangcentrum voor kwetsbare niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. In Roemenië kreeg het de belofte om als kinderoppas in België te komen werken. Toen het hier arriveerde, werd ze samen met een ander

96 RACE, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013; Zie ook Council of the Baltic Sea States and Child Centre, Expert Group for Cooperation on Children at Risk, *Children trafficked for exploitation in begging and criminality: A challenge for law enforcement and child protection*, 2013.

97 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

98 *Ibidem*.

99 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Gent, 19 november 2014 en Hof van Beroep van Gent, 14 april 2015 (niet-gepubliceerd).

Roemeens Romameisje in een krotwoning gestopt en moesten ze gaan bedelen. Zij werd ook verkracht door de beklaagden en tot prostitutie gedwongen. De beklaagden pikten de klanten op. Daarnaast werd een veertigjarige Romaslachtoffer onder begeleiding van een beklagde gedwongen om winkeldiefstallen te plegen in een grootwarenhuis. Bij de slachtoffers was er ook een zevenjarig meisje dat gedwongen werd om te bedelen.

De slachtoffers verklaarden dat zij 's morgens door de beklaagden rond 7.30 uur aan hun verblijfplaats werden opgehaald met een minibus om vervolgens op verscheidene locaties in Gent, Kortrijk en Zelzate te worden afgezet om dagelijks tien uur lang te bedelen. Na het bedelen werden ze opgehaald. Volgens de slachtoffers bedelden ze tegen hun zin. Tijdens het bedelen stonden ze onder toezicht en controle van de familieleden van de beklaagden. Het zevenjarige meisje moest niet enkel samen met haar moeder gaan bedelen maar op zondag ook alleen. De inkomsten van de dag, variërend van 10 tot 517 euro, werden bij aankomst op de verblijfplaats opgehaald door de hoofdbeklaagde, waarbij er niet werd nagelaten de slachtoffers te fouilleren. Als er geen of te weinig opbrengsten waren, werden er bedreigingen geuit, al dan niet met wapenvertoon en/of geweld. De slachtoffers hadden niet de financiële middelen om in hun primaire levensbehoeften te voorzien. Ze dienden te leven van overschotten en afval uit de vuilniszakken. Die levensomstandigheden zouden tot medische problemen hebben geleid bij zes slachtoffers.

Toen twee dertigjarige slachtoffers door de beklaagden opgedragen werden om materiaal te stelen op een werf, weigeren ze dit. De slachtoffers werden bedreigd en geslagen waarbij een slachtoffer twee gebroken tanden opliep. De slachtoffers telefoneerden naar het noodnummer. Door taalproblemen verwees de interventieploeg hen door naar de Roemeense ambassade.

Dossier gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting bedelarij met kinderen

Dit Antwerps dossier¹⁰⁰ met een veroordeling voor feiten van 2010 is een voorbeeld van een onderzoek waarin uitbuiting van de bedelarij als enige zichtbare criminele activiteit aan de oppervlakte kwam en door de speurders als middel gebruikt werd om andere onzichtbare criminele activiteiten te detecteren. Het ging daarbij om een grootschalig internationaal netwerk met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België dat minderjarigen dwong

om gauwdiefstallen te plegen. De gesprekken uit telefoontap en de politionele observaties bewezen dat de minderjarigen in diverse Europese steden gauwdiefstallen moesten plegen, hierover rapporteerden en hun buit afgaven aan de beklaagden. De meeste diefstallen waren in Frankrijk. In België speelden de feiten zich in Brussel en Antwerpen af.

Een Brusselse commissaris was betrokken in het onderzoek. Ze legde in een artikel¹⁰¹ uit dat verschillende kinderen in Brussel gekend waren voor bedelen en nadien betrokken waren bij diefstallen. Een van de kinderen kende ook een evolutie in de hiërarchie van de familieclan. In 2004 was ze als zesjarige nog aan het bedelen tussen de andere bedelaars in de Brusselse Nieuwstraat. Vervolgens werd ze samen met twaalf andere Romakinderen verschillende malen betrappt op winkeldiefstal. In 2011 was ze 'gepromoveerd' en haalde ze als dertienjarige het geld op van de bedelaars. Daarna was ze betrokken bij diefstallen in woningen. De jeugdrechter stuurde haar naar een gesloten gemeenschapsinstelling in Saint-Servais¹⁰².

In dit dossier werd een andere minderjarige door de rechtbank officieel als een slachtoffer erkend. De commissaris vertelde dat ze het vijftienjarige meisje voor het eerst in 2010 in Brussel hadden opgemerkt. Ze was voor de vijftiende keer verdwenen uit het opvangcentrum van Neder-over-Heembeek¹⁰³ en voor de 46ste keer betrappt voor gauwdiefstal. Het parket en de politie startten een onderzoek op naar de opdrachtgevers. Het was een zeer werkintensief onderzoek waarbij alle uitvoerders moesten worden geïdentificeerd, de familieverbanden nagegaan en de structuur van de clan moest worden blootgelegd. Hiervoor voerde de politie schaduwoperaties, observaties, verschillende huiszoekingen en een telefoontap uit. De internationale geldstromen werden gevolgd en het internationaal karakter van de bende kwam aan het licht.

Dossier van seksuele uitbuiting en uitbuiting bedelarij

In een Brussels Romadossier¹⁰⁴ met een criminele organisatie uit de periode 2004-2005 was er sprake van een mengvorm waarbij minderjarige Romameisjes tot prostitutie gedwongen werden en waarbij anderzijds

101 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

102 Institution Publique de Protection de la Jeunesse; décret du 4 mars 1991 relatif à l'aide à la jeunesse.

103 OOC Neder-Over-Heembeek is één van de observatie- en oriëntatiecentra voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België.

104 Jaarrapport Mensenhandel 2006, *Slachtoffers in beeld*, pp. 32-33; Brussel, hof van beroep 21 februari 2007, 11de kamer; <http://www.myria.be/nl/rechtspraak/hof-van-beroep-brussel-21-februari-2007>.

volwassen bedelaars met een handicap moesten bedelen en hun geld afstaan.

De slachtoffers werden in Roemenië gerekruteerd in de thuisstreek van de clan. Daarbij werden zelfs de eigen familieleden niet gespaard. Zo zette de ronselaar zijn eigen nicht in als prostituee. De meeste meisjes kregen het voorstel voor een job als babysit of kuisvrouw. Sommigen waren op de hoogte dat ze in de prostitutie moesten werken, maar kenden de voorwaarden niet. Een ander meisje werd eerst verleid door de ronselaar als loverboy. De jonge meisjes, waaronder minderjarigen, kwamen terecht in de straatprostitutie rond de Brusselse Louizalaan. Volgens een slachtoffer stond de familie bekend voor het kopen en verkopen van meisjes, soms voor niet meer dan 500 euro. Volgens dat slachtoffer hield de ronselaar zich vroeger met een drugstrafiek in Spanje bezig.

De criminele organisatie bestond uit twee families waarvan één familie naast prostitutie haar opbrengsten ook uit uitbuiting van de bedelarij haalde. Het dossier bevatte verschillende getuigenissen van uitbuiting van bedelaars met een handicap die hun geld 's avonds moesten afgeven en gefouilleerd werden. De bedelaars werden soms ingezet om minderjarige prostitutieslachtoffers te controleren.

Ieder lid of koppel van de familieclan had zijn prostituees. Sommigen hadden ook een bedelaar. De beklaagden bedreigden de slachtoffers en hun familie in Roemenië en aarzelden niet om geweld te gebruiken wanneer de slachtoffers weigerden of te weinig geld binnenbrachten.

Hoofdstuk 4

Aanpak van gedwongen bedelarij in andere Europese landen

Voor deze focus heeft Myria bij de andere Nationaal Rapporteurs gepeild naar ervaringen van andere Europese landen met de bestrijding van gedwongen bedelarij. Myria heeft hen vijf vragen voorgelegd over volgende aspecten:

- het statuut van bedelarij in hun landen;
- het (al dan niet) expliciet opnemen van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in de definitie van mensenhandel;
- eventuele gevallen van uitbuiting van bedelarij in hun land en de manier waarop ermee wordt omgegaan, de behaalde resultaten en desgevallend de profielen van daders en slachtoffers;
- voorbeelden van goede en mindere goede praktijken bij de aanpak van deze vorm van uitbuiting;
- de beschikbaarheid van interessante artikels of verslagen over gedwongen bedelarij.

Op de 27 bevroegde lidstaten, zijn er 15 die de vragen hebben beantwoord. Dit bewijst dat de samenwerking tussen de Nationale Rapporteurs goed is. We wijzen er nog op dat Schotland voor het Verenigd Koninkrijk heeft geantwoord en dat Roemenië sowieso reeds aan dit verslag heeft meegewerkt, en de vragen dus niet nog eens expliciet heeft beantwoord¹⁰⁵.

De antwoorden komen zowel van de herkomst- als van de bestemmingslanden.

In dit hoofdstuk geeft Myria dus een samenvatting van de ontvangen antwoorden. Een weliswaar beperkte maar toch bijzondere aandacht gaat naar minderjarigen. Zij lijken in verschillende landen immers het hardst te

worden getroffen door deze vorm van mensenhandel¹⁰⁶.

1. HET STATUUT VAN BEDELARIJ

In verschillende landen, waaronder ook België, is bedelarij geen misdrijf. In een aantal gevallen, zoals wanneer er kinderen aan te pas komen of bij agressieve bedelarij, is het evenwel verboden. Dat is met name het geval in Frankrijk¹⁰⁷, Spanje¹⁰⁸, Zweden¹⁰⁹, Schotland¹¹⁰ en Hongarije¹¹¹.

In verschillende landen, waaronder ook België, is bedelarij geen misdrijf. In een aantal gevallen, zoals wanneer er kinderen aan te pas komen of bij agressieve bedelarij, is het evenwel verboden.

¹⁰⁵ Roemenië wordt meegerekend in het totaal van landen die hebben geantwoord maar aangezien de antwoorden zijn verwerkt in het kader van de externe bijdrage, komen ze hier niet nogmaals aan bod. We verwijzen de lezer daarom naar het einde van deze focus (Zie volgende externe bijdrage: *Ervaringen inzake uitbuiting van gedwongen bedelarij in België en Roemenië*).

¹⁰⁶ In het kader van het ISEC-project van de Europese Commissie werd in dit verband in verschillende Europese landen een belangrijk onderzoek gevoerd. Zie in dit verband: Report for the Study on Typology and policy responses to child begging in the EU, December 2012: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/report_for_the_study_on_typology_and_policy_responses_to_child_begging_in_the_eu_0.pdf. Door het beperkte kader van dit hoofdstuk kunnen we er hier niet dieper op in gaan.

¹⁰⁷ Artikel 312-12-1 van het Strafwetboek (agressieve bedelarij), artikel 227-15 van het Strafwetboek (minderjarigen, gelijkstelling met het misdrijf weigering van zorgen).

¹⁰⁸ Artikel 232 van het Strafwetboek (gebruik van minderjarigen met het oog op bedelarij is een misdrijf).

¹⁰⁹ Bedelarij is wettelijk zolang het de openbare orde niet verstoort of het publiek niet beledigt (*offend the public*).

¹¹⁰ In Schotland mogen politie en procureurs, op grond van de bestaande wetgeving, agressieve bedelarij aanpakken (bijvoorbeeld via sectie 38 van de *Criminal Justice and Licensing (Scotland) Act 2010*). Op basis van de Schotse wetgeving kunnen ook personen worden vervolgd die kinderen gebruiken om te gaan bedelen.

¹¹¹ Bedelen in gezelschap van minderjarigen, of actieve bedelarij waarbij voorbijgangers op de openbare weg worden aangeklampt, is verboden (Artikel 185 van de wet II uit 2012 inzake misdrijven, strafprocedure en het registratiesysteem van misdrijven (Act II of 2012 on infractions, infraction proceedings and the registration system of infractions)).

Vaak zijn lokale overheden ook bevoegd om de uitoefening van bedelarij op hun grondgebied te controleren (in Nederland¹¹² of de Tsjechische Republiek¹¹³ bijvoorbeeld). In geval van verstoring van de openbare orde maken ze dan gebruik van hun politiebevoegdheid (Frankrijk).

In Oostenrijk bijvoorbeeld bestaat er op landelijk niveau geen reglementering inzake bedelarij. Passieve bedelarij is er dus niet illegaal maar de deelstaten (*Bundesländer*) kunnen er elk apart bedelarij geografisch of volgens het type bedelarij reglementeren. Ook steden en gemeenten zijn daar trouwens voor bevoegd. Zo is in bepaalde deelstaten, agressieve, georganiseerde bedelarij of bedelarij met kinderen jongeren dan 14 jaar, verboden.

Ook in Duitsland zijn het de lokale overheden die bepalen waar bedelarij verboden is of aan banden wordt gelegd. In München bijvoorbeeld is passieve bedelarij toegelaten, opdringerige, agressieve of georganiseerde bedelarij daarentegen is verboden¹¹⁴.

In andere EU-landen zoals Griekenland, Bulgarije, Litouwen of Malta is bedelen verboden. Het Griekse Strafwetboek¹¹⁵ bestraft de persoon die bedelt met een gevangenisstraf van 6 maanden en een boete die kan oplopen tot 3000 euro¹¹⁶. In Bulgarije zijn zowel de persoon die systematisch bedelt¹¹⁷ als de persoon die een andere persoon, over wie hij het hoederecht heeft, gebruikt om te bedelen¹¹⁸ strafbaar. Ook in Malta wordt bedelen als een strafrechtelijke inbreuk beschouwd¹¹⁹, terwijl het in Litouwen als een schending van de administratieve bepalingen wordt beschouwd.

In Kroatië is bedelarij een overtreding. De ouders en wettelijke voogden kunnen aansprakelijk worden gesteld als hun kind gaat bedelen. Gedwongen bedelarij van een

kind wordt dan weer bestraft door het Strafwetboek¹²⁰.

2. GEDWONGEN BEDELARIJ ALS BIJZONDERE VORM VAN MENSENHANDEL

In de meeste landen die hebben geantwoord is gedwongen bedelarij, net als in België, een van de bijzondere finaliteiten van mensenhandel, die los staat van die met betrekking tot de uitbuiting van arbeid. Dit is het geval in Frankrijk¹²¹, Nederland, Oostenrijk¹²², Griekenland¹²³, Bulgarije¹²⁴, Litouwen en Malta.

Ook in Duitsland zou die heel binnenkort als bijzondere vorm van mensenhandel moeten worden ingevoerd.

In andere landen daarentegen wordt gedwongen bedelarij - die al dan niet uitdrukkelijk wordt vermeld - beschouwd als een vorm van dwangarbeid. Dit is het geval in Spanje¹²⁵, Zweden¹²⁶, de Tsjechische Republiek en Kroatië¹²⁷.

Hongarije verwijst in zijn definitie van mensenhandel niet naar de specifieke uitbuitingsfinaliteiten. Het centrale element is de poging om een al dan niet financieel voordeel te halen uit het misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer¹²⁸. Deze definitie wordt aangevuld met andere bepalingen, zoals die over dwangarbeid¹²⁹. Gedwongen bedelarij kan binnen dit kader dus vallen onder de definitie van mensenhandel.

112 Bedelarij is sinds 2000 uit het strafrecht gehaald, het zijn intussen wel de gemeentelijke overheden die beslissen om al dan niet een lokaal verbod in te voeren.

113 Bedelarij is er geen strafrechtelijke inbreuk maar kan op bepaalde plaatsen wel door de gemeentelijke overheden worden verboden.

114 M. CISSEK-EVANS, "Begging and the exploitation of criminal activities", in KOK, *Human Trafficking in Germany, an overview from a practical standpoint*, 2015, p. 119.

115 Artikel 407.

116 Ook de persoon die andere personen over wie hij het hoederecht heeft aanmoedigt of niet ontmoedigt om te gaan bedelen, of die minderjarigen of personen met een lichamelijke of geestelijke beperking aan anderen overlevert om het mededogen van het publiek op te wekken om er financieel voordeel uit te halen, is strafbaar (artikel 409 van het Strafwetboek).

117 Artikel 329 van het Strafwetboek (hoofdstuk 10: misdrijven tegen de openbare orde en rust).

118 Artikel 189 van het Strafwetboek (hoofdstuk 4, sectie twee: misdrijven tegen de jeugd).

119 Zo werden in 2014, drie Bulgaarse onderdanen gedagvaard wegens bedelarij. Ze werden voorwaardelijk vrijgelaten nadat ze schuldig hadden gepleit en hadden verklaard dat ze niet wisten dat bedelen in Malta verboden was.

120 Artikel 177. Deze inbreuk is een van de gedragingen inzake verwaarlozing en misbruik van de rechten van het kind.

121 Artikel 225-4-1 van het Strafwetboek. Net zoals in België voorziet ook het Franse Strafwetboek in een afzonderlijke strafbaarstelling voor de uitbuiting van de bedelarij (artikel 225-12-5 van het Strafwetboek).

122 §104a van het Strafwetboek.

123 Artikel 323A van het Strafwetboek.

124 Artikel 159a van het Strafwetboek.

125 In Spanje wordt bedelarij uitdrukkelijk als een van de finaliteiten vermeld maar bedelen wordt ook tot een van de vormen van dwangarbeid gerekend (artikel 177bis van het Strafwetboek).

126 De term bedelarij wordt niet vermeld maar kan wel onder de definitie van mensenhandel vallen als dwangarbeid of als een situatie die het slachtoffer leed bezorgt ("distress") (hoofdstuk 4§1 a van het Strafwetboek).

127 Bedelarij staat niet uitdrukkelijk vermeld onder artikel 106 van het Strafwetboek, dat mensenhandel definieert.

128 Act C uit 2012 Strafwetboek.

129 Sectie 193 inzake dwangarbeid.

Schotland heeft onlangs een nieuwe wetgeving goedgekeurd, waarbij mensenhandel, ongeacht de uitbuitingsfinaliteit, wordt bestraft. Bedelarij wordt evenwel niet specifiek vermeld als een van de vormen van uitbuiting¹³⁰.

3. ERVARINGEN MET GEVALLEN VAN GEDWONGEN BEDELARIJ

De meeste van de responderende landen hebben reeds, in beperkte mate weliswaar, te maken gehad met gevallen van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij.

De meeste van de responderende landen hebben reeds, in beperkte mate weliswaar, te maken gehad met gevallen van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij.

Zo zouden er in 2014 in Spanje, 4 vermoedelijke gevallen van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij zijn geweest. Een daarvan is voor de rechtbank gekomen maar heeft tot een vrijspraak geleid. In die gevallen gaat het vooral om personen uit de Romagemeenschap.

Sinds 2009 moesten de Zweedse rechtbanken 5 gevallen van mensenhandel behandelen die met gedwongen bedelarij te maken hadden, drie daarvan hebben tot een veroordeling geleid.

De Zweedse overheid schat overigens dat zo'n 4.700 personen, vooral afkomstig uit Roemenië en Bulgarije, via het vrije verkeer van personen in Zweden zijn aangekomen om er te bedelen, waarbij hun aantal de afgelopen 5 jaar aanzienlijk is toegenomen.

In februari 2016 nog zijn twee Bulgaarse broers veroordeeld voor mensenhandel, na de uitbuiting van verschillende arme personen met een handicap, aan wie ze werk in Zweden hadden beloofd. Bij de slachtoffers ging het om een gepensioneerde van 69 jaar, een jonge analfabete man in een rolstoel en een blinde man van 62 jaar. De slachtoffers hebben van hun lange dagen bedelen niets overgehouden. Ook twee andere personen,

een Macedoniër die de slachtoffers huisvesting gaf en een Bulgaarse vrouw die meehielp met de logistiek, zijn veroordeeld, maar dan wel tot lichtere straffen¹³¹.

In Nederland waren geen gevallen van gedwongen bedelarij als dusdanig bekend. Er zijn wel gerechtelijke beslissingen waar Roemenen bij betrokken waren, die op straat kranten moesten verkopen, en die tot veroordelingen voor mensenhandel geleid hebben¹³². De ngo's ECPAT¹³³ en Defence for Children hebben overigens een breed onderzoek gecoördineerd naar de uitbuiting van de bedelarij van minderjarigen maar bewijzen zijn er niet gevonden¹³⁴.

In Oostenrijk heeft de politie in 2015, in het kader van onderzoeken ter identificatie van mogelijke slachtoffers van mensenhandel, zo'n 1.550 Roemenen geïdentificeerd die in Oostenrijk bedelden (o.a. van deur tot deur)¹³⁵. In Wenen werden 100 Roemenen en 260 Bulgaren geïdentificeerd die in de bedelarij actief waren. Ze waren daar slechts voor enkele maanden (*poverty begging*) en maakten gebruik van de klassieke vormen van bedelarij (hand ophouden, verkoop van kranten,...).

In 2014, 2015 en 2016¹³⁶ werden twee zaken van feiten van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij voor een Weense rechtbank behandeld. Bij een daarvan ging het om 3 Roemeense daders (september 2014), waarvan 1 man en twee vrouwen, waarbij het slachtoffer een man was. Bij de andere zaak ging het om Bulgaarse daders (3 mannen en 4 mannelijke slachtoffers). Andere onderzoeken lopen nog.

De Oostenrijkse pers heeft uitvoerig gerapporteerd over een zaak van september 2014, waarbij drie daders zijn veroordeeld voor mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij. Ze hadden een man uit Roemenië laten overkomen. Die man had een zware handicap: hij had bij een ongeval beide benen en een arm verloren.

131 The local, *Sweden jails Bulgarian for begging rings*, 13 February 2016: <http://www.thelocal.se/20160213/swedish-court-jails-bulgarian-for-human-trafficking>;

132 <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHARL:2014:10096>; <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHARL:2015:6878>.

133 ECPAT is het acroniem voor "End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for sexual purposes". Deze ngo heeft als opdracht elke vorm van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen te bestrijden.

134 DE WITTE et PEHLIVAN, *Vulnerability of Bulgarian and Romanian children to trafficking in the Netherlands and in Brussels*, Mario project, Boedapest, December 2014: <http://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/Vulnerability-bulgarian-romanian-children-to-trafficking.pdf>.

135 Er kan evenwel niet worden vastgesteld of die personen volledig afhankelijk zijn van bedelarij om te overleven, of bedelarij wordt gebruikt als middel om misdrijven te plegen, of als ze worden uitgebuit in het kader van bedelarij.

136 Cijfers afkomstig van het departement strafonderzoek van Justitie.

130 Human Trafficking and Exploitation (Scotland) Act 2015.

Hij moest gaan bedelen, hij werd constant in het oog gehouden en zat opgesloten in mensonwaardige omstandigheden. De zaak kwam aan het licht toen de politie hem aantrof terwijl hij in de koffer van een auto moest slapen.

De media hebben ook melding gemaakt van een groot netwerk van bedelaars in Wenen. Gedurende verschillende maanden werd de bende geobserveerd. Er werden in totaal 80 slachtoffers geïdentificeerd, vooral bejaarden en personen met een handicap. Ze werden uit Roemenië overgehaald. De slachtoffers moesten 80 euro per dag opbrengen. Zo niet werden ze mishandeld en werd geweld gebruikt. Ze leefden in mensonwaardige omstandigheden. Ze moesten ook tijdens koude winterdagen urenlang bedelen. Het onderzoek heeft geleid tot de arrestatie van 16 bendeleden zowel in Oostenrijk als in Roemenië. Het proces werd in Roemenië gevoerd.

Ook de Duitse pers¹³⁷ heeft verslag uitgebracht over een geval van gedwongen bedelarij van een Roma met de Roemeense nationaliteit. In dit geval leek het zelfs dat de uitbuiting gebeurde onder de neus van de lokale overheden. Een man werd naar Hamburg gehaald door een dorpsgenoot met de belofte dat hij zou kunnen werken in Duitsland. In Hamburg moest hij bedelen om zijn schulden af te betalen die steeds hoger werden door de interesten. Het netwerk waarvan de man het slachtoffer werd, bestond uit een persoon en meerdere familieleden die de rol van chauffeurs en toezichthouders hadden. De slachtoffers rekruteerde hij in zijn dorp. De slachtoffers stonden onder druk doordat hun baas (de uitbuiters) uit hetzelfde dorp kwam en zij bij hem hun schulden moesten afbetalen. De slachtoffers gaven hun geld op het einde van de dag aan de baas. Die verdiende zo 800 tot 900 euro per dag. Als de slachtoffers hun werk niet goed deden, gebruikten de toezichters geweld. De slachtoffers waren bang van hun bazen.

De slachtoffers verbleven in de winteropvang die geregeld werd door de stad Hamburg in gemeentes rondom de stad. Elke dag werden de slachtoffers met een busje, geregeld door de overheid, naar het centrum gereden. De overheid was dus vrij goed op de hoogte van wat er zich afspeelde. Bedelen op zich is niet strafbaar in Duitsland, in tegenstelling tot in Roemenië. Wel het georganiseerd bedelen dat als mensenhandel kan beschouwd worden. Meestal worden de daders uitgewezen en vervolgd in hun land van herkomst. Het parket van Hamburg is al sinds 6 jaar niet meer tussengekomen in een zaak van gedwongen bedelarij.

In Griekenland is de uitbuiting van gedwongen bedelarij de op één na belangrijkste vorm van mensenhandel. De meeste slachtoffers zijn minderjarigen met een Roma-achtergrond uit Griekenland, Bulgarije¹³⁸ en Roemenië. In de meeste gevallen verliep de mensenhandel via de familiale omgeving¹³⁹. Bedelarij wordt soms geassocieerd met andere vormen van kleinere criminaliteit. In 2015 heeft de Griekse politie een onderzoek gevoerd naar 3 gevallen van gedwongen bedelarij, waarbij 9 slachtoffers werden geïdentificeerd (waaronder 3 minderjarigen) en 9 personen zijn opgepakt en vervolgd voor gedwongen bedelarij.

In Hongarije, een herkomst- en transitland als het op mensenhandel aankomt, komt deze vorm van uitbuiting latent zeer vaak voor. Interne mensenhandel is een fenomeen dat sterk in de lift zit. Soms worden daklozen ingezet voor gedwongen bedelarij. Zeven strafprocedures inzake gedwongen bedelarij worden officieel geregistreerd onder de term *duress* (dwang), waarbij in 2015 ook twee onderzoeken zijn opgestart.

Volgens de statistieken werden in Kroatië gevallen van gedwongen bedelarij als dwangarbeid bestempeld. Bij een van die gevallen werd een beklagde veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5 jaar en een verbeurdverklaring van 600.000 kunas (zo'n 80.000 euro).

In Bulgarije kreeg de Nationale commissie voor de bestrijding van mensenhandel verschillende meldingen binnen van gevallen van georganiseerde uitbuiting van de bedelarij. Die werden informeel geïdentificeerd als gevallen van mensenhandel. Meestal ging het om feiten waarbij mannelijke slachtoffers, soms met geestelijke beperkingen, waren betrokken. In bepaalde gevallen van seksuele uitbuiting die aan de Commissie waren gemeld (het gaat hier om 70% van de dossiers), werden slachtoffers ook op een andere manier uitgebuit, o.a. via bedelarij.

138 Zie in dit verband ook, K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *Countering new forms of Roma children trafficking: participatory approach* (CONFRONT), *Child trafficking among vulnerable groups, country report Bulgaria*, 2015, pp. 32-33.

139 Uit een studie is gebleken dat de toenemende betrokkenheid van de ouders en leden van de bredere familie, in tegenstelling tot derden, bij het vervoer van hun kinderen naar Griekenland om er te gaan bedelen en prullaria op straat te gaan verkopen, bij de overheden twijfel heeft gezaaid. Men wist niet goed of dit wel als mensenhandel moest worden beschouwd en of de strafrechtelijk aanpak wel de juiste was. Dat uitbuiting vaak binnen de familie kan voorkomen, en soms zelf door de ouders wordt georganiseerd, wordt vaak niet erkend of onderzocht. De vraag naar de beste manier voor wetgevende en sociale instanties om uitbuiting binnen de familie op te sporen, te evalueren en aan te pakken is uiterst moeilijk te beantwoorden en is een enorme uitdaging als we het hoger belang van het kind als uitgangspunt nemen. Zie in dit verband D. ANAGNOSTOU et A. KANDYLA, *Countering new forms of Roma children trafficking: participatory approach* (CONFRONT), *National report: Greece*, 2015, pp. 5, 9, 11-12, 31-32.

137 Der Spiegel, *Der Boss der Bettler*, 13/2014, pp. 53-56.

Het Bulgaars nationaal agentschap voor de kinderbescherming heeft in 2015, 19 gevallen van mensenhandel met het oog op bedelarij behandeld, waarbij 12 jongens en 7 meisjes (alle minderjarigen) waren betrokken, die in Oostenrijk, Zweden, Griekenland, Spanje en Frankrijk waren geregistreerd¹⁴⁰. Ook een lokale ngo heeft melding gemaakt van gevallen van interne mensenhandel met het oog op bedelarij.

4. GOEDE EN MINDER GOEDE PRAKTIJKEN

Onderzoeken

Verschillende respondenten wezen erop hoe moeilijk het wel was mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij te bestrijden. In de meeste gevallen zijn daders en slachtoffers constant in beweging, wat de opvolging van het fenomeen en de vervolging erg bemoeilijkt. Dit geldt vooral voor minderjarigen (Griekenland). Griekenland wees er bovendien op dat uitbuiting ook bijzonder moeilijk vast te stellen was wanneer familieleden betrokken waren, vooral als het om minderjarigen gaat. Daarom

Het is moeilijk om mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij te bestrijden. In de meeste gevallen zijn daders en slachtoffers constant in beweging, wat de opvolging van het fenomeen en de vervolging erg bemoeilijkt.

wordt dat soort zaken in de praktijk meestal als gevallen van verwaarlozing behandeld. Volgens Oostenrijk gaan kinderen die door hun ouders worden uitgebuit niet getuigen.

De band tussen bedelarij en gedwongen criminaliteit maakt de identificatie van bedelaars als slachtoffers soms moeilijk (Spanje). Slachtoffers beschouwen zich overigens vaak ook niet als slachtoffers (Oostenrijk).

Ook het belang om de leiding van het onderzoek in handen te geven van adviseurs en deskundigen, en de operationele betrokkenheid van verbindingsofficieren uit

de herkomstlanden van slachtoffers, werden als goede praktijken aangehaald (Oostenrijk).

Wat de onderzoeken betreft heeft Zweden erop gewezen dat in dossiers die tot een veroordeling hebben geleid, de slachtoffers mensen met een lichamelijke of geestelijke handicap waren. In dat soort onderzoeken dienen dezelfde methodes en technieken te worden gebruikt als bij de strijd tegen mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (informatie verzamelen over de daders, fysieke en camera-observatie, telefoontaps). Dit zorgt er ook voor dat slachtoffers achteraf, wanneer reeds één en ander over hun geval bekend is, makkelijker verklaringen gaan afleggen. Belangrijk is dat de politie achter de schermen kan werken.

In Kroatië is de politie vaak aanwezig op straat, waardoor de slachtoffers van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij konden worden geïdentificeerd. De ombudsman voor minderjarigen heeft trouwens maatregelen getroffen voor bedelende minderjarigen. Zo heeft hij een infobrochure verspreid.

Preventie, sensibilisering en opleiding

Heel wat respondenten wezen ook op het belang om de sensibilisering en opleiding op alle niveaus te verbeteren. Dit om onder andere te vermijden dat bedelaars in landen waar bedelen illegaal is, Malta bijvoorbeeld, als criminelen worden beschouwd, omdat deze vorm van uitbuiting bij politie en justitie nog onvoldoende bekend is.

Zo hebben organisaties in Griekenland campagnes rond gedwongen bedelarij op touw gezet om het publiek beter te sensibiliseren en om het aantal relevante meldingen bij de overheden te verhogen¹⁴¹. Deze campagnes richtten zich met name op de preventie van kinderhandel. Zo is een ngo, die vooral aandacht heeft voor niet-begeleide minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel, zeer actief op het terrein in Athene, Thessaloniki en Patras¹⁴².

Een ander aandachtspunt was het belang om meer inspanningen te leveren om de verschillende stakeholders te sensibiliseren, inclusief de media, rond bedelarij bij kinderen, om zo de stereotypen over de Romagemeenschappen te ontcrachten¹⁴³.

140 Voor het profiel van de hiervoor geïdentificeerde minderjarigen, zie K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *op. cit.*, p. 65.

141 Scholing en opleiding van niet enkel bevoegde overheden maar ook van leerkrachten en studenten maken deel uit van het Griekse antimensenhandelbeleid.

142 Zie o.m. in dit verband, D. ANAGNOSTOU et A. KANDYLA, *op. cit.*, p. 41.

143 H. SAX, A. Winkler, *Countering new forms of Roma child trafficking: participatory approach (CONFRONT)*, National Report: Austria, 2014, p. 17.

In Oostenrijk werden in een aantal steden rondetafelgesprekken georganiseerd om het probleem van migranten-bedelaars en bedelende families te analyseren. Aan die rondetafelgesprekken namen gemeentelijke politici, lokale overheden, ngo's en sociale dienstverleners, academici en Roma-organisaties deel¹⁴⁴.

Verschillende projecten richten zich specifiek tot kinderhandel. Zo organiseert Frankrijk preventie-acties in de herkomstlanden. In 2013 heeft de Regionaal technisch adviseur, in samenwerking met de attachée Kinderrechten bevoegd voor Roemenië, Bulgarije en Moldavië, een project georganiseerd rond de preventie van mensenhandel bij minderjarige Roma in Bulgarije. Eén project had met name betrekking op de preventie van bedelarij bij kinderen in Roemenië en de sensibilisering rond de verkoop van kinderen door families.

Multidisciplinaire aanpak

Behalve het belang van een multidisciplinaire aanpak (Spanje), zoals een multidisciplinaire opleiding van procureurs, speurders en politieagenten (Bulgarije¹⁴⁵) en samenwerking met het middenveld (Spanje, Tsjechische Republiek¹⁴⁶), werd ook het belang van het werk op het terrein (Tsjechische Republiek) onderstreept. Oostenrijk wees dan weer op het belang om informatienetwerken op te zetten (veiligheidspolitie, welzijn van kinderen en jongeren, tolken, ngo's, informateurs).

Sociaal antwoord op bedelarij

Zweden telt zo'n 5.000 bedelaars, van wie er 1000 uit Bulgarije komen en tot de Roma-gemeenschap behoren. De overheden moeten het onderscheid kunnen maken tussen zij die bedelen uit noodzaak enerzijds en georganiseerde groepen anderzijds die profijt wensen te halen uit andermans bedelarij en zich op die manier schuldig maken aan mensenhandel. Zo

hebben de Bulgaarse minister van Arbeid en de Zweedse minister van Jeugd, Senioren en Gelijke Kansen, naast een actieprogramma voor de periode 2016-2017 ook een intentiebrief ondertekend om samen te werken op vlak van sociaal beleid, om de leefomstandigheden van kwetsbare groepen te verbeteren¹⁴⁷.

Maatregelen voor kinderen

Er werden ook maatregelen genomen die in het bijzonder op kinderen zijn gericht. Zo heeft de Tsjechische Republiek voor haar administratie gedetailleerde instructies inzake gedwongen bedelarij bij kinderen opgesteld. Ze hebben een handleiding uitgebracht met daarin de procedures die alle overheden die in contact komen met bedelende kinderen (vooral migranten) moeten opvolgen. Ze moeten er daarbij vanuit gaan dat het om een kind gaat dat slachtoffer is van mensenhandel, tenzij het tegenbewijs wordt geleverd¹⁴⁸.

In Oostenrijk zijn structuren opgezet voor de opvang van en hulpverlening aan migrantenkinderen die in armoede leven¹⁴⁹. Zo is een van de doelstellingen van het *day-care centre* van Caritas te Linz om kinderen basiskennis lezen, schrijven en rekenen bij te brengen. Vooraleer ze gaan bedelen komen de ouders 's ochtends hun kinderen afzetten en laten hun contactgegevens achter in geval van nood.

Ook de stad Wenen beschikt al meer dan 10 jaar over een gespecialiseerd crisiscentrum voor de opvang van niet-begeleide minderjarigen. Bij een aantal van die opgevangen kinderen ging het om bedelende kinderen uit Roemenië en Bulgarije.

144 Zie bijvoorbeeld in Salzburg en Linz: Center for the study of Democracy, *Countering new forms of Roma children trafficking, participatory approach: Compendium of good practices*, CONFRONT, 2015, pp. 7-8: <http://childrentrafficking.eu/wp-content/uploads/2014/04/CONFRONT-Compendium-of-Good-Practices.pdf>.

145 In dit verband komen alle aspecten van mensenhandel aan bod, ook concrete gevallen van gedwongen bedelarij. Uit een rapport zijn immers op alle niveaus lacunes gebleken bij de herkenning van de indicatoren van kinderhandel met het oog op bedelarij. Specifieke aandacht moet uitgaan naar de differentiëring tussen bedelarij als overlevingsstrategie en de uitbuiting van gezinnen en kinderen door derden. Zie in dit verband K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *op. cit.*, p. 69.

146 Ook de Tsjechische Republiek heeft het belang onderstreept van samenwerking tussen gespecialiseerde ngo's bij de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en die die gespecialiseerd zijn in de hulpverlening aan daklozen.

147 Nivinite.com, *Bulgaria agrees joint action to curb organised begging in Sweden*, 5 February 2016, <http://www.novinite.com/articles/172976/Bulgaria+Agrees+Joint+Action+to+Curb+Organised+Begging+in+Sweden>.

148 Zie o.a. in dit verband, RACE, *Trafficking for forced criminal activities and begging in Europe, Exploratory study and good practices examples*, 2013, p. 52.

149 Voor het detail van de goede praktijken, zie Center for the study of Democracy, *Countering new forms of Roma children trafficking, participatory approach (CONFRONT): Compendium of good practices*, 2015, pp. 7-13. Ook goede praktijken uit andere deelnemende landen staan erin vermeld.

Hoofdstuk 5

Strafrechtelijke aanpak van mensenhandel met oog op uitbuiting van bedelarij

In dit hoofdstuk richten we ons specifiek op de strafrechtelijke aanpak die de criminele netwerken van uitbuiters van mensenhandelpraktijken via bedelarij viseert. Het is belangrijk om geen verwarring te scheppen met gewone bedelaars die legaal in België verblijven en niets te maken hebben met criminaliteit en waarvoor een sociaal beleid kan opgezet worden.

Tijdens de interviews met magistraten, politie, gespecialiseerde slachtoffercentra voor mensenhandel, Romahulpverleningsorganisaties en culturele bemiddelaars kwamen verschillende pijnpunten en dilemma's naar boven:

Het is belangrijk om geen verwarring te scheppen met gewone bedelaars die legaal in België verblijven en niets te maken hebben met criminaliteit en waarvoor een sociaal beleid kan opgezet worden.

geen correcte beeldvorming van het fenomeen, de moeilijkheid om voldoende objectief bewijsmateriaal te verzamelen over een gesloten culturele gemeenschap, een tekort aan onderzoekscapaciteit, weinig interesse bij de parketmagistraten die geen onderzoek willen starten omdat er weinig garantie is op een veroordeling, onvoldoende kennis van de rechtbank over de culturele

context van de kwetsbare groep. België kreeg trouwens in haar landenrapport van 2013 kritiek van GRETA (Expertengroep van de Raad van Europa) over haar falend beleid ten aanzien van gedwongen bedelarij¹⁵⁰. GRETA maakte in haar landenrapporten melding van gedwongen bedelarij in 22 Europese landen¹⁵¹.

¹⁵⁰ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), 2013 Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Belgium, p. 24 Available at: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/Reports/GRETA_2013_14_FGR_BEL_with_comments_en.

¹⁵¹ Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, France, Luxembourg, Moldova, Montenegro, Norway, Poland, Portugal, Romania, Serbia, Slovak Republic, Slovenia, Spain, Sweden and the UK. The countries where forced begging was not recognized are: Cyprus, Denmark, Georgia, Ireland, Latvia and Malta.

De opvolging van mensenhandeldossiers van uitbuiting in de bedelarij vereist de tussenkomst van specifieke onderzoekstechnieken zoals observaties en een financieel onderzoek. De onderzoeksrechters zijn weinig geneigd om in dergelijke dossiers te investeren wat wel noodzakelijk is om tot een veroordeling te komen. Dossiers met daders en slachtoffers van Roma-afkomst zijn volgens de politiemensen niet populair om mee te werken omdat het vaak complexe onderzoeken zijn: grote families met moeilijke namen en stambomen, een veelheid aan adressen en verhuizingen, de gesloten cultuur... Het verkrijgen van voldoende aanwijzingen is zeer moeilijk aangezien de materiële bewijzen bij uitbuiting van de bedelarij meestal compleet ontbreken. Bij die uitbuitingsvorm wordt er minder gebruik gemaakt van technologische communicatie of moeilijk te traceren geldstromen. Bovendien bevindt het patrimonium zich meestal in het buitenland.

Sommige magistraten pleiten ervoor om deze onderzoeken op een andere meer proactieve wijze aan te pakken want volgens hen heeft een traditioneel reactief onderzoek op basis van een slachtofferverklaring veel kans tot mislukken. De slachtoffers, meestal van Roma-afkomst, hebben weinig vertrouwen in de politie en weigeren verklaringen af te leggen of ze leggen tegenstrijdige verklaringen of trekken hun verklaringen onder druk in. Dikwijls is het onderzoek dan reeds verbrand omdat de daders de nodige maatregelen hebben kunnen treffen en alle sporen waarschijnlijk hebben uitgewist. Dergelijke dadergroeperingen zijn ook heel mobiel. Het gevolg is vaak dat er een verschuiving plaatsvindt van de slachtoffers naar een andere stad of zelfs naar het buitenland en dat ze zo volledig uit het beeld verdwijnen.

Momenteel lopen de besprekingen om een omzendbrief op te stellen die de wijze van aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij uittekent. Dat

is alleszins een belangrijk maatschappelijk signaal. Een dergelijke nieuwe circulaire van het college van procureurs-generaal met een te volgen procedure en een type-pv kan zorgen voor een uniforme benadering en een hernieuwde interesse voor het fenomeen¹⁵². Daarin moet ook sprake zijn van een vlotte informatie-uitwisseling tussen politiediensten, van lokaal naar federaal niveau, zowel nationaal als internationaal. Maar ook tussen de verschillende parketten – Jeugd- en gewoon Parket, arrondissementeel en federaal Parket – is een goede samenwerking en informatiedoorstroming elementair.

Een succesvolle aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij moet gebaseerd worden op een correcte beeldvorming. Volgens sommige magistraten mogen bij vaststellingen van mogelijke uitbuiting van bedelarij de slachtoffers niet onmiddellijk geïntercepteerd maar eerder met een observatie-opdracht gevolgd worden zodat de uitbuiting bij de geldoverdracht in beeld komt en bijvoorbeeld via de nummerplaat van zijn auto kan geïdentificeerd worden. Stapsgewijs kan deze aanpak herleid worden tot drie sleutelaspecten: beeldvorming, start en aanpak onderzoek en voldoende achtergrondkennis van de rechtbank.

1. BEELDVORMING

Om de uitbuitingsvormen te kunnen detecteren is een correcte beeldvorming van de bedelarij noodzakelijk. Bedelarij is zeer divers en kan verschillende categorieën omvatten: straatmuzikanten, krantenverkoop, wassen van autoruiten, bedelen, petitielijsten waarvoor een donatie gevraagd wordt...

Bedelen is geen misdrijf maar bij vaststellingen van problemen met een agressieve bedelaar zullen de politieagenten dat registreren via een proces-verbaal of een informatierapport. Ze zullen dat doen in functie van hun eigen opdracht en de misdrijfcategorie waar zij zelf het meest mee in aanraking komen. Bijvoorbeeld de verkeerspolitie zal dit als een verkeersdelict registreren terwijl andere politiediensten dezelfde feiten registreren als overlast of verstoring van de openbare orde. Zo wordt bedelarij soms onder GAS-boetes, straatmuziek of leurhandel geregistreerd, telkens onder een verschillende registratiecode. Dikwijls wordt het dus niet in kader van

bedelarij geregistreerd en gaat er kostbare info verloren. Hier stelt zich het probleem van de verkeerde en onvolledige registratie. Dat geeft cijfermatig een vertekend beeld: er zijn minder registraties dan in de realiteit. Om later de stedelijke bewegingen en internationale verplaatsingen van uitgebuite bedelaars vast te leggen is dat nochtans cruciaal.

Uitbuiting van bedelarij en dan ook meer met minderjarigen, komt ook voor in de mix-vormen van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel waarbij de uitbuiting van bedelaars de enige zichtbare criminele activiteit is. Daarom maken sommige politiemensen gebruik van een pv om sommige feiten met bijvoorbeeld agressieve bedelaars als bedelarij-mensenhandel te registreren, louter als een signaal voor andere mogelijke criminele feiten die onzichtbaar zijn. Soms zijn deze feiten niet gerelateerd aan uitbuiting van bedelaars of zijn de pv's onvoldoende gedetailleerd en bevatten ze niet de relevante gegevens. Er zijn dus ook pv's mensenhandel-bedelarij die achteraf niet bruikbaar zijn voor een onderzoek naar mensenhandel-bedelarij.

Hieruit moet geconcludeerd worden dat er op het vlak van detectie een probleem is bij de registratie door de politie¹⁵³. Het is van belang om het verbaliseren van feiten met betrekking tot bedelarij te harmoniseren. Het geven van onderricht en het sensibiliseren van de politie is hier een hoofdschakel. Het aanbieden van scenario's en het aanreiken van leidraden (vragen) per situatie kan hier ingezet worden. Hierin uniformiteit creëren zou wenselijk zijn voor een betere communicatie en de beeldvorming (statistieken).

De processen-verbaal moeten zo volledig mogelijk zijn en minstens alle nuttige elementen bevatten om te kunnen bepalen of de feiten vallen onder mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij. Meer kennis van het fenomeen is nodig én van de wijze waarop de dadergroepen misbruik maken van de culturele zeden en gewoonten om slachtoffers in een afhankelijkheidspositie te dringen om ze gemakkelijk te kunnen uitbuiten. De precieze vaststellingen in de pv's moeten genoteerd worden op basis van concrete afgesproken indicatoren die in een omzendbrief bepaald worden. Een belangrijk aspect

Meer kennis van het fenomeen is nodig én van de wijze waarop de dadergroepen misbruik maken van de culturele zeden en gewoonten om slachtoffers in een afhankelijkheidspositie te dringen om ze gemakkelijk te kunnen uitbuiten.

152 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

153 De Internationale Arbeidsorganisatie stelt dat de slechte registratie van gedwongen bedelarij een internationaal probleem is: ILO 2012 Global Estimate of Forced Labour Regional Factsheet European Union.

hierin zal de aanwezigheid en de rol van de minderjarigen zijn. De overdracht van het gebedelde geld vormt ook een centraal element om te bepalen of er sprake is van mensenhandel.

Al die gegevens moeten kunnen gecentraliseerd en geraadpleegd worden in een nationale databank. Het consequent invoeren van data in de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG)¹⁵⁴ is dus van belang. Informatie-uitwisseling is een basisprincipe die van groot belang is bij het onderzoeken van feiten gelinkt aan uitbuiting van bedelarij. Het betreft namelijk een doelgroep die over een grote flexibiliteit beschikt en heel erg mobiel is. Op die wijze kunnen de stedelijke verplaatsingen van de slachtoffers in kaart gebracht worden. Daarnaast kan door de koppeling met andere pv's nagegaan worden of er andere feiten kunnen gekoppeld worden aan de uitbuiting van bedelarij en er bijvoorbeeld een criminele dadergroepering die actief is in gedwongen gepleegde misdrijven in beeld komt.

2. START EN AANPAK ONDERZOEK

Het is goed om weten dat de magistraat bij de start van een onderzoek steeds een kosten-batenanalyse maakt met het oog op het bekomen van een veroordeling. De middelen zijn beperkt en moeten zo efficiënt mogelijk ingezet worden, zeker in deze tijden van terreurcrisis. Bovendien is het, zoals eerder werd aangetoond, moeilijk om objectieve bewijzen aan te voeren in dit type dossiers. Daarbij werkt de magistraat binnen een maatschappelijke context waarbij hij er rekening mee moet houden dat justitie sterk gebonden is aan efficiëntie: alles moet snel gebeuren én tot een resultaat leiden. Een belangrijk en ook maatschappelijk relevant element in de beslissing om een onderzoek op te starten is de aanwezigheid van minderjarigen. Het International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) geeft in haar Europese studie van kinderbedelarij over vijftien EU-landen, gefinancierd door de Europese Commissie, heel duidelijke indicatoren wanneer er sprake is van mensenhandel¹⁵⁵.

¹⁵⁴ Zie deel 4 cijfers, statistieken van de politie.

¹⁵⁵ ICMPD, *Report for the Study on Typology and Policy Responses to Child Begging in the EU*, December 2012.

Observaties

Bij de start van een onderzoek moet de magistraat in eerste instantie de politie opdracht geven om de (vermoedelijke) bedelslachtoffers te observeren. Observatiefoto's vormen een doorslaggevend bewijselement voor de rechtbank. Uit dossiers¹⁵⁶ blijkt dat door middel van observaties de werkingsmethodes van de daders aan het licht gebracht worden. De observaties kunnen bewijsmateriaal leveren dat de verdachten gedurende een vrij lange periode op een systematische en georganiseerde manier te werk gaan, de eventuele betrokkenheid van minderjarigen, hoe ze de verplaatsingen van de slachtoffers regelen en ze hen discreet onder controle houden, hoe de geldoverdrachten aan derden georganiseerd worden en waar (bij de verdachten) en op welke wijze ze gehuisvest worden. Op basis van de woonplaats of de nummerplaat van een auto kunnen alle betrokkenen ook geïdentificeerd worden. Via observaties kunnen eventueel ook andere gelieerde criminele feiten vastgesteld worden. Dat maakt het bijvoorbeeld mogelijk om een dadergroepering van gedwongen gepleegde misdrijven te detecteren.

Financieel onderzoek (en telefoononderzoek)

Na de identificatie van de betrokkenen kan een financieel onderzoek opgestart worden. Zo nodig moet een telefoononderzoek opgestart worden om de betrokken uitbuiters te identificeren. Daarnaast kan een aangestelde onderzoeksrechter ook een telefoontop vorderen.

Het financieel onderzoek vormt een sleutelement voor het onderzoek als bewijslast. Een belangrijk element om te bepalen of er sprake is van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij is wanneer de bedelslachtoffers het gebedelde geld (vanaf de eerste cent) moeten afgeven aan een derde persoon. Zo konden de politiemensen tijdens een observatie in een onderzoek vaststellen hoe de bedelaars het bedelgeld opgerold in een sigarettapakje afgaven aan een derde persoon¹⁵⁷.

De daders sturen hun geld naar hun familie in het herkomstland en gebruiken daarvoor geldkoeriers of de gekende geldtransferagentschappen. De politie kan met een mandaat van een onderzoeksrechter de geldtransferagentschappen bevragen over de geldtransfers van de betrokkenen naar andere landen. Daarmee kan aangetoond worden dat er soms onverklaarbaar grote geldsommen naar de familie verzonden worden

¹⁵⁶ Zie dit deel hfst. 3 fenomeenschets in België: Brussels voorbeeldossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

terwijl de daders in België over geen legale inkomsten beschikken. In het hierboven besproken dossier hadden de beklaagden zo bijna 40.000 euro naar hun familie in Roemenië getransfereerd terwijl ze hier in België officieel geen enkele inkomsten hadden.

Het financieel onderzoek moet ook een luik bevatten waarbij de schade wordt bepaald die de slachtoffers geleden hebben. Zo kunnen ze die later eventueel als burgerlijke partij tijdens het proces terugkrijgen. Zo'n crimineel vermogensonderzoek kan ook als verzwarende bewijslast dienen voor de rechtbank. Het belang van de inbeslagnames en internationale rogatoire vragen naar patrimoniumonderzoek moeten ook onderstreept worden om later effectieve verbeurdverklaringen mogelijk te maken.

Internationale reisbewegingen

De internationale reisbewegingen van de daders en de slachtoffers kunnen belangrijke gegevens bevatten over de dadergroepering en hun werkwijze. Dat kan informatie opleveren over de internationale verplaatsingen van de bedelslachtoffers door de uitbuiters en een beeld geven van de internationale actieradius van de daders waaruit blijkt dat het geen louter plaatselijk fenomeen is maar dat er vertakkingen zijn in andere landen. Wanneer de bedelslachtoffers gezamenlijk met de uitbuiters reizen betekent dat dat de slachtoffers onder controle staan van de uitbuiters.

In een Brussels dossier heeft de politie met een mandaat van een onderzoeksrechter gegevens opgevraagd bij Roemeense lowbudget reisbureaus en vliegtuigmaatschappijen die vanuit de luchthaven van Zaventem opereerden. Na analyse van de resultaten konden de onderzoekers afleiden dat "Slachtoffer X met zekerheid minstens eenmaal samen reisde met de beklaagde familie. Gelet op de verplaatsingen van sommige slachtoffers, werd de bedelarij door betrokkenen mogelijk niet enkel in Brussel, maar ook in andere Europese steden zoals Rome, Cuneo (Italië) en Londen uitgevoerd."¹⁵⁸

Huiszoeken

Bij de huiszoeken bij de uitbuiters en de slachtoffers moet veel aandacht gaan naar mogelijke identiteitsfraudes en situaties van huisjesmelkerij. Door identiteitsfraude kunnen slachtoffers in een afhankelijkheidssituatie

van hun uitbuiters zitten. De vaststellingen door de politiediensten dat de slachtoffers in erbarmelijke levensomstandigheden verblijven, zijn een belangrijke indicator voor mensenhandel.

De verdachte uitbuiters worden gearresteerd en verhoord. Bij hun verhoor moeten de verdachten onder meer geconfronteerd worden met hun criminele opbrengsten die ze getransfereerd hebben naar het buitenland en hun officiële financiële status van niet-vermogende. Tijdens de huiszoeken bij de verdachten moeten de criminele opbrengsten en de betrokken goederen in beslag genomen worden zodat de slachtoffers effectief kunnen gecompenseerd worden bij een latere gerechtelijke uitspraak van verbeurdverklaring en schadevergoeding.

Slachtoffers

Na de arrestatie van de verdachte uitbuiters hebben de bedelslachtoffers minder schrik of kan hun afhankelijkheidsrelatie met de uitbuiters verbroken worden. Daarvoor is het belangrijk hun vertrouwen te winnen en ze pas te verhoren ná de arrestatie van hun uitbuiters. De slachtoffers moeten verhoord worden volgens de criteria van de omzendbrief (COL) zodat er uniformiteit gegarandeerd wordt.

De bedelaars moeten door de politiediensten en magistraten als slachtoffers beschouwd en behandeld worden en niet als personen die met hun bedelen veel overlast veroorzaken. Ze moeten in contact gebracht worden met een medewerker van een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel. Die zijn het meest geschikt om hun vertrouwen te winnen, om hen het slachtofferstatuut mensenhandel aan te bieden en om hen op het belang hiervan te wijzen.

De bedelaars moeten door de politiediensten en magistraten als slachtoffers beschouwd en behandeld worden en niet als personen die voor veel overlast zorgen met hun bedelen.

Bij vaststellingen van gedwongen gepleegde misdrijven moeten de plegers van de misdrijven als slachtoffer beschouwd worden. Hun verklaringen kunnen een doorslaggevend element voor verder onderzoek vormen zodat de sleutelfiguren van het netwerk of in dit geval van de criminele organisatie kunnen aangeduid en opgespoord worden. Zoals reeds gezegd komt uitbuiting van de bedelarij ook geregeld voor als enige zichtbare criminele activiteit in zaken met een mix van misdrijven. In dat geval kunnen de slachtofferverklaringen cruciaal zijn voor het onderzoek. Het verhoor van een minderjarige moet wel audiovisueel geregistreerd worden en volgens de

¹⁵⁸ *Ibidem*.

indicatoren van de nieuwe omzendbrief (COL) uitgevoerd worden.

Een Europese studie van Race-organisaties (Anti-Slavery International, ECPAT, La Strada, enz...), gefinancierd door de Europese Commissie, over gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting van de bedelarij toonde aan dat in de Europese landen deze slachtoffers meestal nog steeds als daders worden behandeld¹⁵⁹. Terwijl dat volgens dit rapport in verschillende EU-landen als een belangrijke uitbuitingsvorm van mensenhandel beschouwd wordt.

Na de vaststellingen en identificaties moeten de niet-begeleide minderjarige vreemde slachtoffers doorverwezen worden (via de Voogdijdienst) naar de gespecialiseerd centra voor niet-begeleide minderjarigen die samenwerken met de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel.

Internationale samenwerking

Er bestaan verschillende internationale contactpunten van de relevante herkomstlanden van veel uitgebuite bedelslachtoffers en daders. Er werden ook samenwerkingsovereenkomsten gesloten met Roemenië, Bulgarije, Moldavië, Albanië, Rusland en Servië.

Door het opzetten van Joint Investigation Teams (JIT)¹⁶⁰ met de herkomstlanden kunnen de criminele netwerken fundamenteel op internationaal niveau bestreden worden. Dat is zeker het geval bij criminele organisaties van gedwongen gepleegde misdrijven. Er zijn in het verleden al JIT-onderzoeken uitgevoerd door de autoriteiten van Roemenië, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Hierbij werden niet alleen verschillende netwerken ontmanteld maar werd ook het bewijs geleverd dat er wel degelijk sprake is van criminele netwerken die de uitbuiting van de kinderen organiseerden¹⁶¹.

3. RECHTBANK

De rechtbank heeft soms onvoldoende kennis van het fenomeen en de culturele achtergronden waardoor bedelslachtoffers een afhankelijkheidsrelatie met hun uitbuiters ontwikkelen. Dat laatste kan vergeleken worden met de rol waarop Nigeriaanse netwerken de voodoo-rituelen misbruiken om hun Nigeriaanse slachtoffers in een afhankelijkheidsrelatie te duwen zodat ze volledig onder controle staan. Bij die dossiers heeft het parket dat toen opgelost door de politie een proces-verbaal te laten opstellen over de rol van de culturele gebruiken en de misbruiken hiervan. Daarom zou het nuttig zijn om ook in de bedelarijdossiers met Romaslachtoffers een proces-verbaal op te stellen over de culturele achtergronden en misbruiken bij de Romaslachtoffers. Dat verklaart trouwens ook het wantrouwen van de slachtoffers in de politie en hun verkeerde loyaliteit voor hun uitbuiters.

De advocaten van de beklagden spelen tijdens hun pleidooi soms de grote familieband en de loyaliteit van de Romagemeenschap uit en stellen dat de slachtoffers ook familieleden zijn van de beklagde familie. Daarom is een onderzoek naar de familiebanden en de stamboom van de beklagden ook van belang als overtuigingsargument voor de rechtbank. In het voorgaande Brusselse dossier¹⁶² werd het pleidooi van de advocaat van de beklagden onderuitgehaald toen uit de verhoren bleek dat de slachtoffers onbekenden waren voor de beklagde familie. Ze waren opgepikt en gerekruteerd aan het Brusselse Noordstation en kenden zelfs de namen van de beklagden niet.

Bij bedelarijdossiers die gelieerd zijn met gedwongen gepleegde misdrijven moet de rechtbank het niet-bestraffingsbeginsel¹⁶³ toepassen en diegenen die gedwongen werden om diefstallen te plegen als slachtoffers van mensenhandel erkennen.

Ook onderzoek naar de familiebanden en de stamboom van de beklagden is van belang als overtuigingsargument voor de rechtbank.

159 Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

160 Zie meer uitleg over JIT, deel 3 hoofdstuk 3 (best practices); Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

161 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

162 Zie dit deel, hfst. 3 fenomeenschets in België: Brussels voorbeeldossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap.

163 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40; Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013; OSCE Resource Police Training Guide: Trafficking in Human Beings, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 12, 2013; ERRC, *Breaking the Silence, A Report by the European Roma Rights Centre and people in need*, 2011.

Schema van aanpak

1. Detectieniveau: beeldvorming

- a. Registratie
- b. Gedetailleerd pv: onderscheid uitbuiting en mensenhandel
- c. Politie nationale databank: indicaties andere criminele feiten
- d. Uitwisselingen nationale verplaatsingen slachtoffers

2. Opstart en aanpak onderzoek

- a. Opportuniteitsafweging magistraat: resultaatsverbintenis/middelenbeheer
- b. Observaties: indicaties andere uitbuitingsvormen
- c. Financieel onderzoek: internationaal geldtransfers
- d. Communicatie-onderzoek
- e. Bevraging lowbudget reisagentschap: internationale bewegingen
- f. Huiszoekingen en huisjesmelkerij
- g. Slachtofferverklaringen
- h. Aandacht voor slachtoffers gedwongen gepleegde misdrijven en minderjarigen
- i. Internationale samenwerking

3. Rechtbank

- a. Pv met duiding (en een beeldvorming) over de kwetsbare slachtoffergroep en hoe hun afhankelijkheidsrelatie tegenover de uitbuiters gefaciliteerd wordt
- b. Aandacht gedwongen gepleegde misdrijven en niet-bestraffingsprincipe

De belangrijkste **aanbevelingen** van Myria rond de aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij worden hernomen in deel 5 verderop in dit verslag.